

The Project Gutenberg eBook of Jutelmia läheltä ja kaukaa I: Etelän ja Pohjoisen Tytär; Punainen Lähde, by Pietari Hannikainen

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Jutelmia läheltä ja kaukaa I: Etelän ja Pohjoisen Tytär; Punainen Lähde

Author: Pietari Hannikainen

Release date: February 18, 2005 [EBook #15105]

Most recently updated: December 14, 2020

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK JUTELMIA LÄHELTÄ JA KAUKAA I: ETELÄN JA POHJOISEN TYTÄR; PUNAINEN LÄHDE ***

Produced by Tapio Riikonen

JUTELMIA LÄHELTÄ JA KAUKAA I: Etelän ja Pohjoisen Tytär; Punainen Lähde

Kirj.

P. Hannikainen

K. Suomalaisen Kirjapaino, Sortawala, 1882.

ETELÄN JA POHJOISEN TYTÄR

I.

Oli eräs kesäilta, lämmin ja tyyni. Kukkaset, ihanimmat kaikista maanosista, lewittiwät suloisen tuoksunsa kiwiseinillä piirityssä puistossa. Waan tämä ihana puisto, joka muina sellaisina iltoina wilisi täynnä käwelijöitä, oli nyt tyhjä ja äänetön. Yksikään paikan nuoria kaswattilaisia ei tänä iltana halunnut nauttia luonnon ihanuutta ahtaassa piirissä, jossa puiston käytävät oliwat ainoat paikat, missä he woiwat enemmän jaloitella ja hengittää wapaampaa ilmaa. Nuoret kaswattilaiset, pari kolme sataa tyttöä, oliwat unhottaneet tawallisen wapaushetkensä. Ympärillä olewista kiwihuoneista kaikui iloiset säweleet. Laitoksen johtaja, anna Iwanowna, oli entisen tawan mukaan kutsunut nuoret kaswattilaiset huoneihinsa tanssiin, ennenkun hän ne päästi kesäluwaksi, erään kuukauden ajan wapauteen. Tämä ilta

oli sellainen odotettu hetki, jolloin nuoret neidet saivat harvinaisen huvin kohdata vähän sitä maailmaa, joka melkein koko heidän kaswatusajallensa oli heiltä suljettu. Millä innolla he täksi hetkeksi antautuivat hillittömän huvin waltaan, sitä ei woi kertoa muuten kuin näkemällä sitä wiatonta iloa, jota nyt loisti heidän silmistään.

Nuoret neidet, mitkä nyt oliwat kokoontuneet Anna Iwanownan salissa, oliwat Wenäjän korkeimmista suwuista. Ne oliwat ruhtinain, kreiwien, paronein ja korkeinten wirkamiesten tyttäriä ympäri Wenäjän, osittain Suomestakin. Näiden seassa oli kuitenkin monta köyhän aatelismiehen tytärtä, jotka oliwat saaneet onnen tulla tähän Wenäjän parhaimpaan kaswatuslaitokseen. Mutta aatelisuus oli aina wälttämätön ehto sellaisen etuoikeuden saantiin. Jokainen, ken katseli noita nuoria kaswattilaisia, sai siis olla wakuutettu, että se oli waan puhtainta aateliswerta, mikä hohti tänä iltana heidän muutoin waaleissa poskissaan. He oliwat tänään todellakin suloisia, monta täydellistä kaunotarta. Nuoret miehet, jotka oliwat tähän iltaseuraan kutsutut, noin satakunta nuoria upseria ja ylioppilaita, näyttiwät tuskin woiwan noiden erinäisten kauneusten wälillä walita. Kuitenkin, ennenkun iltahuwi oli päättynyt, eräs pian täysikaswuinen neiti oli woittanut kaikkien ihastuksen. Se oli tuo, joka nyt kewiästi lentää walssissa erään ylioppilaan kanssa. Molempain silmät lepääwät nähtäwällä lempeydellä toinen toiseensa, ja seuran tarkkuus on eräitä silmänräpäyksiä kiinnitetty tähän ihanaan pariin. Tämä seisattuu wihdoin wanhan ruhtinatar Marandan eteen, joka tyytywäisyydellä ojentaa kätensä ihanaa neittä kohti ja wetää hänet syliinsä. Nuori ylioppilas seisattuu vähän syrjään, katsellen wielä yhä sulotarta.

—"Minä olen tänä iltana sinusta hywin iloinen, Luisa", sanoi ruhtinatar Maranda, tehden hänelle tilaa wiereensä.

Luisa katsoi ruhtinattaren silmiin, suloinen hymy huulilla, joka osoitti lapsen kiitollisuutta ja wiatonta iloa.

—"Tunnetko, Luisa, tuon nuoren miehen, jonka kanssa äsken walssasit?" kysyi ruhtinatar.

—"Minä näen häntä ensi kerran, se on herra Ernest."

—"Ernest? tuoko, joka seisoo nyt pian edessämme? Sinä erhetyt, Luisa, se ei woi olla waan herra Ernest", sopotti ruhtinatar, katsellen nuorukaista, jonka silmät yhä oliwat Luisaa kohti.

Luisa nosti silmänsä ja punastui. "Hänen nimensä on Ernest W.," wastasi hän, katsoen alas ja antaen kätensä solua ruhtinattaren käteen. "Äiti, te ette usko mikä erinomainen mies hän on, tuo Ernest; tässä ei ole yhtään hänen wertaistansa, hänen puheensa on niin wilkas ja huwittawa."

—"Olisi hauska saada hän tuttawaksi", sanoi ruhtinatar. Hän oli tuskin ehtinyt tämän sanoa, kun herra Ernest, joka wälillä oli häwinnyt joukkoon, jälleen tuli Luisaa kohti ja wei hänet uuteen tanssiin, joka juuri alkoi. Ruhtinattaren silmät seurasiwat alati tätä ihanan paria, waihdellen Luisasta Ernestiin ja Ernestistä Luisaan. Mutta miten se lie ollut, utelias ruhtinatar ei saanut koko illassa puhutella nuorukaista, joka näytti olewan enimmäen huwitettu Luisan seurasta. Luisa oli liian kainu esittämään ruhtinattarelle, ja Ernest näytti liian vähän rohkealta sitä tekemään itseksensä. Hän oli kuitenkin saanut halun tulla tuntemaan tuon onnellisen wanhan naisen, jota Luisa näytti pitäwän äitinään. Sen sai kuulla hänen puheestaan eräälle upserille.

—"Ken tuo wanha nainen on, jonka wieressä ihana Luisa nyt istuu?" kysyi hän uudella uteliaisuudella. "Kun katselen hänen muotoansa, woisin luulla häntä Luisan äitiksi, niin paljon heidän näkönsä wiahtawat toisiinsa. Mutta hän on liian wanha Luisan äitiksi ja Luisa liian nuori hänen tyttärekseen."

—"Niin se on", wastasi puhuteltu, kreiwi Kurakin. "Ruhtinatar Marandalla on yksi ainoa poika, joka on äsken tullut kenraliksi, ja saanut päällikön wiran Krimissä. Ruhtinatar itse elää talwet täällä Pietarissa. Kesäksi hän muuttaa eräiksi kuukausiksi yksinäiseen maahowiinsa Dynajoen warrella. Hänen poikansa, kenrali Maranda on moniaita vuosia sitte nainut ja lapsiton. Ruhtinatar on ottanut köyhän sukulaisen tyttären, en tiedä mistä, ehkä Kaukason takamaista, ottotyttärekseen, ja hän se on, tuo kaunis Luisa, jonka näette nyt istuwan hänen wieressään. Parin wuoden perästä, kun Luisa pääsee ulos täältä, ruhtinatar aikoo ottotyttärineen muuttaa howiinsa Dynajoelle".

—"Merkillistä", sanoi Ernest, "minulla oli hänestä ihan toinen ajatus. Olin kuwaillut Luisan kuuluwan korkeimpiin säätyihin, yhtäkaa kun huomasin hänessä niin paljon ainetta kansasta, jota hän woi olla nähnyt waan lapsena. Minua huwittaa hänen erinomainen älynsä, enemmän wielä kuin tuo säihkywä tuli hänen mustista silmistään. Siinä on etelän tulisuus ja pohjoisen waloisuus ihanimmasti yhdistetyt. Hänen wilkas puheensa hengittää niin paljon wapautta ja tietoa yhteiselämän tärkeimmistä oloista, että hämmästyin kuullessani niitä tässä kaswatuslaitoksessa, joka on maailman elämälle niin suljettu ja pian luostari=elämän tawoin järjestetty."

Orkesterin jyrisevä kutsunto keskeytti ystäwäin puheen. Wielä kerran lensi Ernest Luisan kanssa

raiwoisessa walssissa. Hän ei woinut olla wähän puristamatta Luisan kättä silloin kun hän taukosi. Luisan kaswoille räwähti sywempi rusehdus, mutta sitä ei huomannut kukaan paitsi Ernestiä. Mutta Ernest tunsu myös sydämmensä sykkiwän liukkaammin. Hän oli tähän asti ollut waan raiwoinen nuorukainen, yksi niitä, joille jokainen nainen on paljas leikkikalun, jonka seurassa woi wietää jonkun työttömän hetken, mutta jonka yhtä helposti woi unohtaa. Ensi kerran hän tunsu naisen kuwan painuneen sydämmeensä. Mikään naisen silmä ei ollut niin liikuttanut hänen olentoansa kuin katsahdus Luisan ruskean synkeään silmään. Siihen asti, kun hän oli pitänyt Luisaa rikkaan ruhtinattaren tyttärenä, hän ei tohtinut mitään ajatella, ei antaa minkään uuden tunteen walloittaa sydäntänsä. Mutta kuultua salaisuuden, mikä oli hänen ja kaswatusäitinsä wälillä, Ernest jättäysi wihdoin tämän uuden suloinen tunteen waltaan. Luisa woi olla jonkun ruhtinaan tytär, mutta kuitenkin hän oli nyt loittona wanhemmistaan ottotyttärenä, ehkä kaukaisemman sukulaisen luona. Se ei siis woi estää muitakaan keskuuksia, jotka wielä enemmän woiwat poiketa hänen korkean sukunsa oloista. Ernest oli köyhäin wanhempain poika Wirosta, mutta hänellä oli teräwä äly, hän oli kohta päättävä korkeamman opin haaran yliopistossa, hänelle oli awoinna Wenäjän awara waltakunta, pienen ruhtinaan arwo ei ollut hänelle enää mikään niin suuri korkeus, rikkaus ei ollut mitään, jota hänen olisi mahdoton milloin hywänsä saawuttaa. tämä tunto oli kerran hänen wallannut, ja kun raiwoinen tanssi hetkeksi oli päättynyt, Ernest kuiskasi Luisan korwaan ja pyysi hänen silmänräpäyksen ajaksi kerallaan eräasen siwuhuoneesen, mikä oli tanssisalin yhteydessä. Hämmästynyt neiti wapisi, hänen silmänsä lensiwät ympäri salin. Ruhtinatar oli paraillaan kiihkeässä puheessa laitoksen johtajan Anna Iwanownan kanssa. Pian tietämättänsä Luisa oli seurannut Ernestiä ja molemmat istuiwat kohta wierekkäin erään ikkunan sywennyksessä asunnon werandalle päin. He eiwät kumpikaan huomanneet naisolentoa, halwassa puwussa, joka seisoi werandalla awonaisen ikkunan pielessä, mihin joukko palweluswäkeä oli kokoontunut katsomaan tanssia.

—"Luisa", sanoi Ernest, huoaten sywästi. "Neiti Luisa, minun koko elämäni onni riippuu tästä hetkestä, sanokaa pikaisesti—tämä tuokio on kallis,—saanko sydämmessäni elättää sulosta toiwoa, jossa on koko autuuteni? Minä rakastan teitä".

Luisan posket oliwat lentäneet tulipunaisiksi. Hänen kätensä oli solunut Ernestin käteen, jota se poltti. Heidän silmänsä oliwat palaneet toisiinsa. Ernest luki niissä wastauksen kysymyksiensä. "Ernest!" kuiskasi Luisa tuskin kuuluwasti. Heidän huulensa oliwat kohdanneet toisensa ja äänetönnä paloi niillä ensimmäinen suutelu. Kumpikaan ei tohtinut sanoilla häiritä tätä silmänräpäyksen autuutta.

Silloin kuului wieno naisen ääni ikkunasta, kielellä, jota Ernest ei ymmärtänyt. Mutta Luisa wawahti, hypähti ylös ja katsahti wapisten ympärilleen. Hänen silmänsä kohtasiwat ikkunassa wanhan naisen muodon ja parin kiiltäwiä silmiä, jotka weiwät weren hänen poskiltansa. Hän oli tullut kalman walkeaksi. Hän tahtoi paeta, waan alkoi horjua, ja ennen kun Ernest ehti mitään, hän lankesi herwotonna Ernestin syliin. Tämä ei ollut ymmärtänyt mitään sanoista, jotka näkyiwät niin säikäyttäneen Luisaa. Hän luuli jonkun kohtauksen tawanneen Luisaa ja aikoi lähteä etsimään apua. Mutta Anna Iwanowna jo oli huomannut Luisan häwiämisen salista ja ruhtinatar Maranda oli jo kaiwannut ottotyttärtänsä. Molemmat tuliwat huoneesen, juuri kun hra Ernest arweli irtautua Luisasta. Anna Iwanowna wiskasi uhkaawan silmäyksen Ernestiä kohti. Mutta aika ei sallinut pitkiä tutkinnoita. Eräs neitsyt kiidatti lasin kylmää wettä, ja Luisa tointui pian ja oli kohta ruhtinattaren sylissä.

Ernest ei saanut enää koko illassa nähdä Luisaa. Hän jäi hirweään epäilykseen Luisan tilasta. Kotiin tultuaan hänen päässänsä pyöri sata ajatusta tästä Luisasta, jonka ilmestyminen oli hänelle yhtä suloinen kuin kummallinen. Hän tunsu kauhean lewottomuuden painawan tuntoansa. Luisa woi olla jonkun köyhän ja ehkä woiitetun ruhtinassuwun tytär, ja illallinen tapaus woi tuottaa hänelle onnettomimmat seuraukset. Tuo ylpeä ruhtinatar saattaa hänet hylätä, kaswatuslaitoksen johtajatar saattaa eroittaa hänet laitoksesta. Sen toisen luuli hän lukeneensa molempain naisten wakaisista silmistä.

Näitä ajatellessa Ernest ei woinut nukkua koko yössä. Joka kerran kun hänen silmänsä painuiwat umpeen, hän luuli näkewänsä onnetoman Luisan ja hypähti ylös wuoteeltaan. Wasta aamulla, kun päivän hälinä jo oli syntynyt kaduilla, hän sai jonkun hetken lewätä. Mutta herättyään, entiset ajatukset alkoiwat jälleen tehdä hänelle lewottomuutta. Hän woi nyt kuitenkin ajatella selwemmin. "Mitä kerran on tapahtunut, sitä ei woi enää auttaa", ajatteli hän lohduttaen itseään. "Mutta parempi tieto minun on saatawa, ja se ei liene aiwan mahdotonta. Minä ilmoittaudun Luisan sukulaiseksi ja pyydän saada häntä puhutella. Waan mitä sanon? Tuo wakainen johtaja saattaa minun tuntea ja kieltää minun pääsemästä Luisan puheille. Waan woinenhan kuitenkin saada hänestä paremman tiedon, woisin wiedä hänelle kirjeen ja sanoa sen olewan joltakin sukulaiselta."

Sanottu ja tehty. Ernest istui kirjoituspöytänsä, pyöräytti eräitä sanoja ja sulki kirjeen. Sitten koetti hän sen päälle kirjoittaa Luisan nimeä naisen käsialalla. Niin warustettuna, hän pukeusi ja meni suorastaan kaswatuslaitosta kohti. Tultuansa sinne, hän näki läikkywät waunut, pari ylpeitä hewosia edessä, lähtewän kaswatuslaitoksen portilta. Mutta hän ei huomannut, että ihana naisen muoto

näyttäysi waunujen ikkunasta ja wiittasi jotakin pienellä kädellään, ennenkun waunut jo oliwat siuin ja kadonneet katujen hälinään. Ernest kiiruhti waan portaille ja ylös. Hänen rintansa kolkutti tuntuwasti, wetäistessä kellon nauhaa, joka riippui owella. Hänelle awattiin kohta. Hän lewottui nähdessä, ettei awaaja olut kaswatuslaitoksen johtaja, jota hän pelkäsi. Awaaja oli eräs wielä nuori hänelle tuntematon naiseläjä.

— "Minulla on kirje Luisan sukulaiselta", sanoi hän, "suokaa minun se antaa hänen omaan käteensä."

— "Te ette woi häntä tawata enää täällä. Ruhtinatar noudatti hänet juuri tänä aamuna kotiinsa."

Ernest waalistui. Oudoksuwa nainen katsoi häntä, naurahdellen.

— "Woittehan tawata hänet ruhtinattaren asunnossa", sanoi nainen.

— "Ja missä se on?" kysyi Ernest.

— "Ettekö sitä tunne? Ruhtinattaren linnan tietää jokainen, ken on wiikkokauden ollut Pietarissa."

Ernest kumarsi ja meni. Mutta löytää ruhtinatar Marandan linna oli työläämpi kuin puhuteltu nainen oli arwellut. Hän kyseli jokaiselta, ketä kohtasi, yksikään ei ollut senlaista nimeä kuullut. Hän juoksi ympäri kaupungin, kyseli jokaiselta ajurilta, postiljoneilta, kaikki turhaan. Wasta kolmantena päivänä hänen onnistui päästä jäljille. Mutta miten hän hämmästyi, kuultua, että ruhtinatar Maranda oli päivää ennen myynyt linnansa ja muuttanut Krimiin, jossa hänellä myös Mustanmeren rannalla oli ihana howi. Tämä oli kesällä 1851, jolloin Sewastopoli ja sen ympärykset wilisiwät täynnä asukkaita Wenäjän korkeimmista säädyistä. Ruhtinatar Maranda oli myös silloin jättänyt Pietarin ja asettunut tähän silloin hauskaan seutuun, jossa Mustanmeren laineet pitäwät kaiken vuotta ilman lauhkeampana kuin missään muussa Wenäjän maaseudussa. Ernest ei saanut Luisalta mitään tietoa. Hänen luultiin, erottua kaswatuslaitoksesta, seuranneen kaswatusäitiään Krimiin.

II.

Ernestille ei jäänyt mitään toiwoa tawata Luisaa, enemmän kuin kirjallisestikaan häntä puhutella. Hän oli harjoittanut lääketiedettä, ja ryhtyi nyt suuremmalla hartaudella kuin koskaan ennen päättämään oppijaksoansa. Kaikki wallattomuus ja raiwoisuus, joista hän kumppaneinsa seurassa oli tunnettu, oli järkiään hänestä kadonnut. Hän oli muuttunut wakaisimmaksi nuorukaiseksi. Hän edistyi opissaan suurilla askelilla, ja wuoden loppuun hän oli walmis jättämään yliopiston luennot.

Sitä ennen Turkin kanssa syntynyt riita oli wihdoin tuottanut sodan tätä waltakuntaa vastaan. Wenäjän sotawäki oli mennyt Moldawaan. Suuri joukko heitä tarwittiin sinne. Ernestissä heräsi uusi toiw. Olihan Moldawa lähempänä Krimiä. Sota saattoi, kuten arweltiin, muuttua wielä lähemmäksi, joku sattumus woi antaa hänelle tilaisuuden löytää Luisan, jota paitsi hän ei luullut woiwansa elää. Ensi työksensä Ernest meni siis sotaministeriöön ja tarjousi wapaehtoisesti palwelemaan Turkin sodassa.

Hänen tarjouksensa oli hallituksen mieleen, ja hän sai järkiään luwan seurata lääkärinä armeijaa Moldawaan. Mutta ennen kun hän sinne ehti lähteäkään, tuli uusi sanoma joka pani wapisemaan koko Pietarin kaupungin. Länsiwallat oliwat julistaneet sodan Wenäjää vastaan ja uhkasiwat ensi awowedellä tulla woimallisella laiwastolla Itämerelle. Kulkupuheet sanoiwat heidän uhanneen ensin musertaa Sweaporin, sitte Kronstatin ja wiimeksi walloittaa Pietarin, eli kuten sanottiin, syödä aamiaisen Sweaporissa, päivällisen Kronstatissa ja iltasen Pietarissa. Tämä sanoma muutti ensin tehdyn sotajärjestyksen. Suomeen täytyi lähettää osa sotawoimaa, suojelemaan tämän maan rantoja. Sinne tarwittiin myös lääkäreitä. Ernest sai käskyn seisottaa Moldawa matkansa ja seurata erästä pataljonaa Suomeen.

Tämä muutos ei ollut Ernestille ollenkaan mieluista. Tietää Luisan olewan Krimissä, tuhansia wirstoja etelässä, ja kuitenkin mennä Suomeen, ehkä tuhansia wirstoja pohjoiseen. "Enkö siis koskaan saa sinua nähdä, armas Luisa?" huokasi hän, saatua odottamattoman sanoman. "Miksi sinut ensinkään näin, ja täytyykö minun iäti sydämessäni kantaa sinun kuwaasi, saamatta sinua enää syliini puristaa? Ja wiimeksi, ehkä nähdä sinut toisen puolisona, oi, ei, ennen tahdon kuolla sotakentälle — tahdon wuodattaa wiimeisen weripisaran sydämmestäni ennenkun luopua siitä uskosta, että sinä rakastat minua ja pysyt uskollisena Ernestille, joka rakastaa sinua enemmän kuin omaa henkeänsä".

Eräitä päiviä sen perästä Ernest oli matkalla Suomeen. Mihin hänen tuli seisattua, oli hänelle

tietämätön. Sotawäki oli ensin majoitettu Wiipuriin. Erään viikon perästä tuli uusi käsky lähteä edelleen. Se oli majoitettu peräkkäin Haminassa; Porwoossa, Helsingissä ja wihdoin Turussa. Kukaan ei tiennyt määräys=paikkaa ennenkuin käsky tuli astua edelleen. Tämä ammunta tapahtui kowalla pakkasella. Usia sotamies oli sairastunut tiellä, ja Ernest sai olla pian alati Wirkansa toimessa: Luisan muisto oli tällä ajalla wähän haihtunut. Uusi sotilasseura ja uudet kumppanit haihduttivat sitä enemmän.

Sellinen oli Ernestin laita, tullessansa Turkuun. Hän oli siellä majoitettu erään köyhän käsityöläisen matalaan taloon. Walmiit joka päivä lähtemään edelleen, sillä joukon luulo oli, että he oliwat määrätty Ruotsin rajalle, tahi wähintäki Ouluun,—kellään ei ollut aikaa eikä halua täällä wieraassa maassa hankkia tuttauuksia. Upserit wiettiin illat keskenään ja käwiwät enintä kaupungin rawintoloissa istumassa hetken ja toisen. Ernest oli saanut erään Pietarilaisia tuttawiaan, nuoren upserin parhaaksi ystäwäkseen. Luutnantti Aleksis, syntyisin Saksalainen, Liiwinmaalta, oli majoitettu myös pienessä talossa, aiwan Ernestin majatalon wastassa, toisella puolen katua.

Eräs nä iltana Aleksis tuli Ernestin luo ja näytti kuin hänellä olisi jotakin hywin hauskaa kerrottawaa.

—"Olisin hywin onnellinen", sanoi Ernest, "jos aina voisin olla niin hywällä tuulella kuin sinä Aleksis."

—"No, mitä minä surisin?" wastasi Aleksis. "Minulla ei ole ketään Pietarissa, jota ikäwöisin. Täällä löydän elämän yhtä iloiseksi kun kotimaassani. Ja miksi et sinä Ernest woi tehdä samoin?"

Ernest huokasi ja jäi wait.

—"Waan muisteletko wielä suloista Luisaasi? Silloin sanoit sitä kauneimmaksi neideksi Wenäjän waltakunnassa. Siinä erhetyit, Ernest. Minä arwelen päästää sinut sitä lumouksesta. Juuri tässä talossa, tuon seinän takana, aiwan wieressäsi olen nähnyt naismuodon, jonka rinnalla sinun Luisasi kauneus himmenee—ja Ernest, tiedätkö, minä olen päättänyt tänä iltana—."

—"Mitä kaikkea? Tämä on köyhän työmiehen talo, jossa en ole nähnyt kuin erään wanhan naisen— ethän sitä tarkoittane?"

—"Suuri erheys, Ernest. Täydellisin kaunotar, jonka olen nähnyt. Olen tuntikaudet häntä katsellut akkunastani, olen katsellut silmäni sokeaksi, tullut pian hulluksi."

—"Mitä kaikkia ajattelet, Aleksis?"

—"Enkä ajattele enää mitään, koko ajatukseni on seisattunut. Nyt arwelen ampua läpi aiwoni, jos et käy minua auttamaan."

—"Minäkö auttamaan sinua?"

—"Juuri sinä, auttamaan minua. Hän saattaa minua pelätä ja paeta—waan sinä, joka asut paikalla, sinä, joka tunnet hänen wanhempansa, askel waan lisäksi, woiit tehdä minun heille tuttawaksi."

—"Sinä nostatat minussa suuren uteliaisuuden, Aleksis! Waan mitä sinä oikeastaan tarkoitat?"

—"Sinä saat luulla heti. Minulla on kaikki jo mietitty. Sinä tekeydyt ensin kaunottarelle tutuksi, ja sitte."—

—"Tutustan sinutkin."

Ernest oli todellakin arwellut, täyttää puolinaisen lupauksensa Aleksille. Niin kaukana rakkautensa esineestä, hänestä oli yhtä mitä seikkoja hän sai nähdä ja kokea; ja paitsi muuta, hän oli tullut uteliaaksi nähdä täällä Suomessa neiden, mikä Aleksin puheen mukaan olisi ihanampi Luisaa. "Woisinhan tehdä jonkun asian puhutella talonwäkeä", ajatteli hän ja aikoi seuraawana aamuna sen täyttää. Mutta kerran muistutettuna Luisan kuwa oli jälleen hänelle elpynyt, ja koko seuraawan yön hän näki waan Luisaa, kaikessa, mitä hän uneksi, oli hänellä aina edessä waan Luisa. Wasta herätessä tämä wiehättäwä kuwa hänen silmistänsä haihtui.

Hän oli herännyt aikaisemmin kuin tawallisesti. Aurinko ei ollut wielä nousnut. Ihana rusko oli siwellyt hänen pienen huoneensa ruusun wärillä. Hän hyppäsi ikkunaansa ja katseli ulos kadulle, ikään kuin etsien sitä suloista hahmoa, mikä wielä haamoili hänen henkensä silmissä. Kaupungin kadut oliwat tyhjät. Ainoasti eräitä palvelustyttöjä meni pitkin katua ohitse. Eräs nuori neitsyt astui nyt wesirimpi kädessä talon porttia kohti. Hän oli aamupuwussa, pieni huiwi somasti kääritty päähän. Ernestin silmät lankesiwat neittä kohti, joka kiireillä askelilla juoksi portille. Tämä oli ihan tawallista, mitä hän oli nähnyt joka aamu. Mutta nyt hän painoi päänsä aiwan ikkunaan kiinni, hieroen silmiään ikään kuin paremmin nähdäkseen. "Herrainen aika", huudahti hän yht'äkkiä. "Enkö minä wielä ole walweilla? Onko tämä wielä yöllistä untani? Luisan muoto, aiwan Luisan muoto, jonka näin tuolla tytöllä. Woiko

kaksi ihmistä olla niin yhden näköistä? Ja tuo silmäys, milt'ei pelollinen katsaus, jonka hän lähetti tätä ikkunaa kohti, minun ajatukseni seisattuu—kellään muilla ei woi olla sellaiset silmät, sellainen katsanto. Mutta minä hourailen. Ruhtinatar Marandan ottotytär ei woi olla wedenkantaja tyttö Turussa, yhtäikaa kun hän on tuhansia wirstoja täältä Krimissä. Se oli waan houraus, se oli yöllinen uneni, joka hourasi silmäni."

Näin hänen ajatellessa, owi awautui ja eräs aliupseri astui huoneesen, ojentaen Ernestille kirjeen. Hän awasi sen ja luki. Se sisälsi hänelle käskyn paikalla lähteä Bomarsundin linnaan, jonne osa hänen kanssa tullutta sotawäkeä oli määrätty linna=wäen lisäksi. Hänellä ei ollut aikaa muuta kuin pikimmältä käydä ystäwänsä Aleksin luona sanomassa hywästi.

Aleksis oli ikkunassaan ja katseli ulos, huomaamatta Ernestin tuloa, ennenkuin tämä hänelle terwehti.

—"Mikä wahinko, että meidän tulee erota", sanoi Aleksis. "Onnekseni sain kuitenkin seisattua tänne. Waikeampi olisi ollut erota tästä ikkunasta, jossa olen katsonut silmäni sokeaksi. Eräs minutti wielä, ja hän tulee taas näkywiin."

—"Ystäwäni", sanoi Ernest, "oletko kaunottaresi muodossa huomannut wiwausta ruhtinatar Marandan ottotytären?"

—"Sitä tuskin woin kieltää", wastasi Aleksis. "Sama suora nenä, mustat hiukset ja silmäin säihkywä tuli, mutta sata kertaa ihanampi."

—"Mutta wedenkantaja tyttö, palwelus=neitsyt, kaikkea siwistystä wailla, raaka ihminen, johon halwin sotamiehesi waan woi si ihastua. Luulin minäkin tänä aamuna wilaukselta hänet nähneeni."

Aleksin silmät oliwat kääntyneet ikkunaan.

—"Ernest!" huudahti hän yhtäkkiä, "tuossa hän jo on. Katsopas mikä jumalallinen olento!"

Ernest hypähti ikkunaan ja katsahti ulos. Toisella puolella kadun, pienessä matalassa talossa, missä Ernest asui, molemmat ystäwykset näkiwat ikkunassa nuoren naisen, joka ompeli ja katsoi wälistä toiselle puolelle pöydän ja hymyili.

—"Luisa, Luisa", huudahti Ernest ja miltei tahtonut juosta ikkunasta ulos. "Ruhtinatar Marandan ottotytär Luisa, minun Luisani."

—"Hahaha!" nauroi Aleksis. "Erheys se kuitenkin on. Tänä aamuna olen saanut tietää kaikki. Lowisa S. on köyhän työmiehen ainoa tytär tästä kaupungista. Hän on pari vuotta ollut Helsingissä erään sukulaisensa luona ja nyt wasta pari wiikkoa kotonansa. Hänen wanhempansa rakastawat häntä erinäisellä helleydellä, he suojelewat häntä kuin silmäteräänsä ja owat sulkeneet owensa jokaiselle muukalaiselle. Minun kaikki kokeeni päätä hänen puheillensa owat olleet turhat, ja ainoa, minkä olen woittanut, on muutamat silmäniskut täältä kadun yli. Ajattele nyt, josko tuo ihana neiti woi olla sama kuin ruhtinatar Marandan ottotytär."

Ernest ei woinut kääntää silmiänsä pois ikkunasta. Tyttö nosti silmänsä ompeluksesta, katsahtain pöydän yli. Sitte hän käänsi päätänsä ikkunaan päin, ja silloin wälähti kadun yli kummallinen silmäparin loisto. Mutta se ei kohdannut Ernestiä, waan hänen wieressään seisowaa Aleksia. Ernest tunsu kuin teräwän weitsen pistäwän rintaansa ja waipui tuolille istumaan. Hän näytti unohtaneen itsensä ja olisi jäänyt istumaan siihen, jos ei Aleksis olisi häntä wihdoin herättänyt.

—"Ernest", sanoi hän, "kuuletko, lähtökello jo soi, sinun täytyy seurata joukkoa Bomarsundin matkalle."

Ernest kawahti kuin unesta, puristi Aleksin kättä ja sanoi hywästi. Eräitä päiwiä sen perästä hän oli Bomarsundin linnassa, enemmän onneton kuin ennen.

III.

Ahwenanmaan saaristo oli seuraawana kesänä eroitettu kaikesta yhteydestä muun Suomen kanssa. Länsiwaltojen laiwestot purjehtiwat ympäri Suomen= ja Pohjanlahden wesiä, ottaen kiinni jokaisen laiwan ja weneen, minkä tapasiwat merellä. Bomarsundin linnassa oli sota=ajalla tawallinen kielto; ettei linnaan päässyt kukaan, jolla siihen ei ollut erinäistä lupaa. Mutta silloinen eroitettu sulkeus=tila,

jossa asukkaat oliivat, waikutti linnan asukasten ja ympäristön wälillä kiihkeämmän yhteyden kuin tawallisesti. Wiikkokaudet, warsinkin alusta kesää, kuluiwat saamatta Suomesta mitään tietoja. Wihollisten laiwain liikunnot oliivat ainoat uutiset, jotka toiivat uutta puheen ainetta saariston asukasten elämään. Asukasten täytyi wietää ikäwää aikaansa miten paraiten osasiwat. Komendantin, hra Bodiskon, kohteliaisuus oli paraimpana apuna linnalaisten ajanwietoissa. Seurallinen elämä sai aiwan wapaasti liikkua linnan asukasten ja ympärillä asuwan herraswäen kesken.

Eräänä päiwänä oli wihollinen laiwaparwi asettunut linnan edustalle ja näytti lähestywän linnaa. Kanonain jyrinä pani koko linnan wäestön wapisemaan. Linnalaisten patterit, jotka oliivat ulompana niemissä, oliivat kohta pakoitettut waikenemaan, ja niiden wäestön täytyi wetäytyä linnaan. Tämä näytti olewan linnan wiimeinen päiwä. Pian lensiwät armottomat projektilit linnan kiwiseiniä kohti. Linna oli kohta peitetty tulen ja sawun sekaan. Sen wahwat kiwiseinät wapisiwat. Oli kuin tuhat ukkoisen woimaa yhtäkaa olisi iskenyt tulta ja jyrisnyt linnan ympärillä. Jo oli linnan wäestö kadottanut toiwon minkään pelastamisesta. Mutta ampuminen taukosi yhtäkkiä. Kun sawu wähän ajan takaa oli haihtunut, satama oli puhdas, ja tyyni meren lahti wälkkyi kuulakkana, linnan harmaat kiwiseinät kuwastiwat kylkiänsä rauhallisena kuin mitään ei olisi tapahtunut. Ernest oli hyökkäyksen ajan ollut lakkaamatta työssä. Eräitä miehiä oli haawoitettu ja useita oli sairastunut, ahtaissa sawulla ja ruudin hajulla täytetyissä kasarmeissa. Wasta illalla myöhään pääsi hän hengähtämään, ja silloin hän riensi komendantin huoneihin antamaan kertomusta haawoitettuun tilasta.

—"Tällä kertaa olemme pääsneet wäällä, wai miten, tohtori?" sanoi komendantti, tyytywäisenä hymyillen ja puristaen Ernestin kättä.

—"Olisimme pääsneet wielä wäheämmällä, jos ei palawa ja sawu kasarmeissa olisi ollut pian tukehuttawa", wastasi Ernest. "Olen warma, jos ampuminen olisi kestänyt eräitä hetkiä lisäksi, puolet miehistä olisi tukehtunut sawuun. He olisiivat sen tehneet nytkin, jos en olisi niin ahkeraan kylmällä wedellä pirskoitellut huoneita."

—"Se oli hywä. Sellaista asiaa ei ole woitu ennen kokemusta arwata, Mutta wastaiseksi on meidän oltawa waroillamme. Luultawasti wihollinen ei jätä meitä niin wäällä. Eräiden päiwien takaa se saattaa olla takaisin täällä ja wielä suuremmalla woimalla. Mitä luulette siksi tarwittawan warustaa?"

—"Ensiksi kaikki jää kellareista kasarmeihin ja kaikki naiset ja lapset linnasta ja sen läheisyydestä pois, etemmäksi saarelle."

—"Kowa tuomio, herra Ernest. Sen sanoman saatte itse antaa naisille. Ne saatte nyt kohdata luonani, jos suwaitsette astua saliin."

Wielä sawusta pian nokisena, Ernest seurasi komendanttia salonkiin. Hän kohtasi siellä pian kaikki linnan naiset ynnä linnan ympäristöllä asuwia perheitä, jotka oliivat rientäneet paikalle katsomaan sodan tuhoja ja toiwottamaan onnea yleisesti rakastetulle komendantille. Ernestin silmät lensiwät pikaisesti ympäri salin. Ne seisattuiwat yhtäkkiä eräesen seuraan, jossa istui kolme nuorta naista ja heidän edessään eräs nuori upseri.

—"Mitä kaikkea", huudahti hän, "Aleksiko täällä, jonka kewäällä jätin Turkuun!"

Upseri kawahti, tullen Ernestin vastaan, ja terwehti häntä, kätellen iloisesti.

—"Niin, kuten näet, minäkin olen täällä."

—"Ja tuo nainen, jota puhuttelit, se on minusta kuin unennäköä."

—"Se on minustakin niin, hywä Ernest. Olin kadottanut hänen eräitä päiwä sinusta erottuani ja nyt kohtaan täällä samallaisen ihmisen, saman nimellisen, ja kuitenkin hän on ihan toinen—minun pääni pyörii ympäri."

—"Ja hän on tässä linnassa?"

—"Ei juuri linnassa, hän on lasten opettajana kapteni S:willa, joka asuu eräitä askelia linnasta."

Ernestin silmät kohtasiwat neiden silmän. Hän luuli huomanneensa wienon punastuksen lewinneeksi tuon kukoistawan neiden poskille. Hän ei woinut enää pidäytyä, hän riensi tuota kummallista olentoa kohti, kumarsi ja sanoi rohkeasti:

—"Minun nimeni on Ernest Werner. Tunnetteko minua?"

—"Ja minä olen Lowisa Suruton. Waan anteeksi, jos en muista teitä nähneeni ennen", wastasi neiti punastuen.

—"Waan ettekö ole koskaan ollut Pietarissa?"

—"En koskaan."

—"Ettekä tunne ruhtinatar Marandaa?"

—"En yhtään, en ole kuullut hänen nimeänsäkään."

—"Ettekä ole asuneet Turussa erään työmiehen talossa?"

Uusi punastus lewisi neiden poskille ja hänen silmänsä kääntyivät alas. Mutta hän nosti ne jälleen, ja hänen huulilleen kuvasi joku iwallinen hymy, kun hän rohkeasti katsoi Ernestin silmiin.

—"Minä luulin kuitenkin teitä nähneeni Turussa", jatkoi Ernest, katsoen järkähtämättä häntä silmiin.

—"Se on suuri erehdys, herraseni; minä matkustin Turun kaupungin läpi enkä wiipynyt siellä enemmän paria tuntia."

—"Luisa, Luisa, anteeksi että sinusta epäilin", huudahti tohtori itsekseen ja toisella kielellä kuin se, jolla oli puhutellut edessään istuwaa neittä.

Neiti katseli Ernestiin, waan käänsi rutosti pois silmänsä, nousi ja teki asian puhutella toisella puolella salin istuwaa nuorta naista. Ernest peräytyi ja tahtoi hakea Aleksin, mutta tämä jo oli ehtinyt istumaan Lowisan wiereen, ja molemmat näkyivät olewan wilkkaassa puheessa keskenään. Satunnaisilta hän kohtasi erään suomalaisen herran ja rupesi sitä puhuttelemaan. Pikimmältä waihdettua eräitä sanoja äsken päättyneestä tappelusta, Ernestin ajatukset kääntyivät jälleen tuohon kummalliseen olentoon, jossa hän oli luullut näkewänsä rakastetun Luisansa.

—"Tunnettenko tuon neiden?" kysyi hän, osottaen toiselle puolelle salia.

—"Se on sellaista", wastasi puhuteltu herra, "että minä hänen tunnen, enkä tunne. Häntä puhutellessa woitte luulla hänen kaswaneen korkeimmissa seuroissa. Hän taitaa useampaa kieltä yhtä hywin kuin äidinkieltänsä, hän tuntee Suomen ja Wenäjän olot kuin wiisi sormeansa, woitte nimittää hänelle tuskin mitään asiaa, jota hän ei tuntisi. Paras sydän, yhdistettynä hywään kaswatukseen ja laweaan oppiin. Löydätte hänen kuitenkin täynnä enemmän kuin tawallista naisen heikkoutta. Hän se on, joka esikuwallaan on saanut Ahwenanmaan siwistyneet naiset yhdistymään seuraan, joka tarkoittaa sairaiden ja haawoitettujen hoitoa, ja hän se on, joka sai tuon oiwallisen komendantin lupaamaan, etteiwät naiset tulleet jo kesän alussa lähetetyiksi mantereeseen. Ja kaiken tämän ohessa, kaikki taitonne seisattuu, niin pian kuin tahdotte tutkia hänen sukuansa, hänen perheellisiä olojansa. Hän on kotona yhden werran täällä Ahwenanmaalla, kuin Turussa, Helsingissä, Karjalan perillä, ja woitte tuskin nimittää minkään suuremman kaupungin ulkomaallakaan, jossa hän ei olisi kuin kotonaan. Sanokaa sitten ken hän on!"

IV.

Eräitä wiikkoja kului taas rauhallisemmasti Ahwenanmaan asukkaille. Länsiwaltojen laiwasto oli wetäytynyt etemmäksi ja esti ainoasti kaiken yhdistyksen mantereen kanssa. Sill'aikaa Bomarsundin asukkaat eliwät miten parhaiten taisiwat. Linnalaisten ja ympäristön wäli oli tullut wielä sisällisemmäksi. Ernestillä oli tilaisuus joka päiwä tutkia neiti Lowisan luontoa. Mutta kuta enemmän hän tämän naisen elämää tarkasti, sitä enemmän sen olento muuttui hänelle käsittämättömäksi. Usein hän luuli jo warmasti tässä näkewänsä Luisan. Sama teräwä äly, sama yhdistys kansan ja ylhäisten ajatuspiiristä, sama haarailewa into ja wiimeksi sama pohjoisen wakaisuus yhdistetty etelän tulisuteen. Mutta kun hän tahtoi sywemmältä katsoa hänen säihkywiin silmiinsä, kun hän aikoi hänen synkeän silmänsä läpi kohdata hänen sisällistä olentoansa, silloin Luisan henki, jota hän siinä tawoitti, pakeni ja hän luuli näkewänsä aiwan toisen ihmisen, jota hän ei tuntenut. Senlaisina hetkinä hänestä tuntui kuin joku silloin olisi hänelle sopottanut, että sinulla on wielä Luisa, joka sinua rakastaa. Hän woi silloin hourailta Luisan wielä olewan hänelle uskollisen ja odottawan häntä Krimissä. Sellaisina hetkinä hän woi huoletonna katsella, miten Lowisan ja Aleksin keskuus päiwä päiwältä muuttui sisällisemmäksi; eikä tämä hänen ystävänsä käytös silloin nostattanut hänessä mitään epäluuloa.

Sellaisessa mielentilassa oli Ernest, kun wihollinen laiwasto eräänä aamuna oli uudelleen tullut linnan edustalle. Tällä kertaa se oli paljon lukuisampi kuin edellisenä, ja se tuotti linnan asukkaille yleisen kauhistuksen. Kellään ei ollut toiwoa nähdä huomista. Sotawäki ei ollut kuitenkaan häwittänyt

rohkeuttansa. Jokainen warustui puolustamaan linnaa viimeiseen weripisaraansa. Pikaisesti oli kaikki warustukset tehdyt, mitä arweltiin tarpeellisiksi. Eräitä yksinäisiä jyräyksiä kuului laiwastosta, eräs pommi oli jo pudonnut linnan pihaan ja siinä räjähtänyt, haawoitteen muutamia miehiä. Ernest riensi sairashuoneeseen. Silloin alkoi hirweä jyrinä pauhata linnaa kohti. Pommia ja projektilejä satoi rankkanaan linnan ylitse. Eräs nuorimies siwiliwaatteissa juoksi linnan pihan yli, Ernestin mennessä toiselle puolelle pihaa. Ernest luuli tunteneensa nuorukaisen muodon, tahtoi katsoa sen silmiin, mutta se käänsi silloin näkönsä toisanne päin ja häwisi tulen ja sawun sekaan.

—"Kummallista", sanoi Ernest itsekseen, "hänen kokonsa ja wartalonsa, —waan woisiko hänellä olla sellaista rohkeutta!"

Pommitus oli kestänyt eräitä tunteja. Koko linna oli haudattu pimeään sawupilween. Sotamiehet eiwät nähneet enää toinen toistansa. Kasarmit oliwat täytetyt sawulla, kaikki ampuminen linnasta päin oli mahdotonta. Yhtäkkiä seisattui kaikki. Uusi toiwo jo oli ruwennut syttymään wäestössä. Mutta kun sawu oli haihtunut, huomattiin wihollinen jo nousneen maalle ja aikowan piirittää linnaa maan puolelta. Linnan warustuswäki oli osittain kaatunut, osittain makasi haawoitettuna lasaretissa. Wähillä jäännöksillä puolustus oli mahdotonta. Mitään ei ollut tekemistä muuta kuin antautua wihollisen waltaan. Puolen tunnin perästä koko linnan wäki oli wihollisen wankina. Länsiwallat jakoiwat wangit keskenään. He saiwat waan sen werran aikaa, että saiwat järjestää taloutensa asiat ja sanoa hywästi ystäwillensä. Ernest kiiruhti myös etsimään Aleksia, hän arweli myös sanoa hywästi neiti Lowisalle, tuolle kummalliselle tytölle, jota hän nyt ymmärsi vähemmin kuin koskaan. Hän juoksi Aleksin huoneeseen, mutta se oli jo autiona. Hän arweli tapaawansa hänet Lowisan luona S—win asunnossa. Mutta täällä hän sai kuulla, että Lowisa oli pommituksen alussa kadonnut eikä sen koommin missään nähty. Ernest kauhistui. "Owatko he molemmat kaatuneet?" huokasi hän ja arweli mennä heitä vielä etsimään. Mutta siihen hän ei saanutkaan enää lupaa. Hän pakoitettiin menemään franskalaiseen laiwaan, johon hän oli määrätty. Turhaan sielläkin hän etsi Aleksia. häntä ei ollut siellä olewain wangittujen joukossa.

Kohdattua laiwalla Bodiskon, Ernest lähestyi häntä, kysyen:

—"Owatko kaikki upserit wangitut?"

—"En tiedä muuta kuin että ne niin owat."

—"Mutta Aleksis?" kysyi Ernest.

—"Mitä sanotte? Aleksisko, se nuori luutnantti, joka viimeksi tuli tänne Turusta?"

—"Minä en löytänyt häntä missään," sanoi Ernest.

—"Taisi olla hän, joka äsken haudattiin." Ernestin silmät wesistyiwät; hän lankesi istuilleen ja jäi äänettömäksi. Hirweä jyräys säikäytti hänen, hän kawahti ylös ja katsoi linnaan päin. Hän koetti pyyhkiä silmiään ja katsahtaa viimeisen kerran tuota komiaa linnaa, joka nyt oli jääpä autioksi. Mutta kummahan sitä nyt oli. Hänen silmänsä etsiwät turhaan. Bomarsundin linnan sijalla oli matala epätasainen raunio, pian sellainen, joita meren aallot ja jäät ajawat rannikoille. Jyräys, mikä äsken oli tärisnyt ilmassa, oli kiwiraunioiksi muuttanut linnan, jonka rakennukseen miljoneja oli kulunut ja tuhannet ihmiset oliwat kuluttaneet ikänsä. Itämeren aallot huuhteliwat nyt mataloita kiwiröykköjä siinä, missä äsken seisoi komea linna ja liikkui kirjawa ihmiselämä.

V.

Häwitettyä Bomarsundin linnan, länsiwaltain laiwasto wetäytyi Suomenlahdelle. Ainoastaan muutamia yksinäisiä laiwoja liikkui vielä Ahwenanmaan saaristossa ja Pohjanlahdella. Suomen kauppalaiwat oliwat joutuneet wihollisen käsiin tahi lymyiwät satamissa. Yksinäisiä kalaweneitä nähtiin waan uskaltawan loitomaksi saaristoon. Niitä wiholliset eiwät ottaneet sentähden, että toiwoiwat saaristolaisilta saawansa kaloja ja muita ruoka=aineita, joista tarjosiwat hywiä maksuja kulta= ja hopearahassa.

Eräs franskalainen höyryalus, joku päiwä Bomarsundin häwityksen perästä, ajoi Ahwenan saaristosta Turkua kohti. Tuuli käwi jotenkin ankarasti, mutta komea höyry kynti tasaisesti kuohuisten laineiden halki.

Oli muutoin lämmin elokuun aamu. Laiwan upserit seisoiwat kannella ja puheliwat käsillä olewan sodan asioista. Yht'äkkiä huusi eräs upseri toisille:

—"Katsokaas, pienoinen wene tuolla aaltojen wälissä!"

Jokaisen silmät kääntyiwät osoitettua ilmaa kohti. Usea suurennuslasi tarkasti wähäistä purjetta kohti, joka wälkkyi kuin tähti sinisellä selällä.

—"Se on kalawene", huusi useampi yht'aikaa.

Kun meri siinä paikassa oli awonainen, eikä pelkoa ollut luodoista, laiwan päällikkö antoi perämiehelle käskyn laskea purjehtijaa kohti. Eräiden minuttien perästä oli wähäinen purjewene jo aiwan laiwan wieressä.

Weneessä istui kaksi henkeä. Perässä nuorimies talonpojan puwussa, sellaisessa kun Ahwenan asukkailla tawallista. Hänen edessään istui nuori naisihminen alempana pian weneen pohjalla. Purjehtijat eiwät näyttäneet olewan huomaawinaan suurta alusta, joka kohisi wieritse, pannen heidän pienen weneensä rumasti häilymään. He puheliwat huoletonna keskenään. Jokaisen silmät laiwasta tarkkasiwat purjehtijoita. Laiwan päällikkö asetti pitkäsilmänsä ja tirkisti heitä ja heidän wenettänsä.

—"Ne eiwät ole mitään kalastajia", sanoi hän. "Wene alas", komensi hän.

Laiwa seisatettiin, wene laskettiin alas. Purjehtijat pidätettiin ja otettiin kannelle.

—"Ketä te olette?" kysyi tulkin awulla laiwan päällikkö.

Molemmat purjehtijat oliwat wielä äänettä. Wihdoin nuorimies wastasi rohkeasti. Hän selitti olewansa kotoisin Sundin pitäjämästä, läheltä entistä Bomarsundia, että hän oli äsken nainut ja nyt matkalla appensa luo Lapinsaarelle, wähäiselle luodolle Ahwenan selällä.

Päällikkö katsoi heihin epäilewin silmin.

—"Ja teidän nimenne?" kysyi hän jyrkästi.

—"Juhana Heikinpoika", wastasi mies wakaisesti.

—"Ja teidän, rouwa, jos suwaitsette, mikä teidän nimenne on?"

—"Riitta Eerikintytär", wastasi nainen, arwelematta.

—"He näyttäwät kuitenkin epäluulon alaisilta", sanoi laiwan päällikkö franskaksi. "Minä waron tuossa miehessä piilewän wenäläisen upserin, joka on päässyt pakenemaan. Mutta yhtäkaikki, tuon nuoren waimon tähden me jätämme heidät Lapinsaarelle. Wakuudeksi kuitenkin otamme heidän weneensä."

Wene otettiin laiwaan ja kaikki oli kohta täydessä wauhdissa. Wähän ajan tapaa oltiin Lapinsaaren kohdalla. Pienellä luodolla sywän lahden kainalossa näkyi yksinäinen punaiseksi maalattu talo. Laiwa seisatettiin sen edustalle ja wangit laskettiin pois.

—"Eläkää terweinä", sanoi laiwan päällikkö, heidän lähtiessä laiwasta. "Me tahdomme wartioida, ett'et hopussa jätä appeasi. Hän saattaa teitä tarwita kauemmin."

Nuorimies aikoi jotakin sanoa. Mutta päällikkö nauroi hänelle ja katsahti hymyillen nuorta naista silmiin. Naisen posket punastuiwät tuntuwasti juuri kun hän oikean talonpoikaiswaimon tawalla nyykistyi sywästi päällikölle ja hänen ympärillään seisowille upsereille. Kun pariskunta sitte oli saatettu maalle, jätti höyry heti saaren ja oli kohta mennyt näkymättömiin.

Jäätyä kahden kesken rannalle, nuori nainen waipui kiwelle istumaan ja peitti näkönsä kämmeniinsä.

—"Tämä on kuitenkin hirmuista", huudahti hän wihdoin. "Kuinka onnettomiksi me saatamme wielä tulla! Nuo ihmiset woiwat meidät pettää ja antaa wihollisille. Nimemme saattawat tulla sanomain kautta julaistuiksi."

—"Nimemmekö, Riitta? Mitä kaikkea sinä arwelet? Juhana ja Riitta, ne owat juuri kauneita nimiä kulkemaan halki Europan sanomat!"

—"Waan minun papinkirjani ja sinun wirkapaperisi?"

—"Ne sinä säilytät kengissäsi, Riitta."

—"Ja jos saamme koko kesän elää tuossa mökissä?"

—"Pienin maja ja sinun rakkautesi, Riitta,—minä en pelkää, en kaipaa mitään."

Juhana puristi syliinsä Riitan, jonka silmät vihdoin kirkastuivat, ja molemmat lähtivät käsitysten astumaan pientä mökkiä kohti ja katosivat louhikon taa.

VI.

Ernest oli tullut Franskan wankeuteen ja sai muiden Wenäläisten kanssa seurata Franskaan. Tällä ajalla hän jousi muistelemaan viime vuoden tapauksia ja ajattelemaan kaikkia seikkoja, joihin hän oli etsinyt selwitystä. Luisan kuwa, joka Aleksin ja Lowisan kautta oli ruwennut häneltä haihtumaan rupesi täällä eroitetussa ja työttömässä tilassa jälleen kirkastumaan hänen muistiinsa. Eihän toki Luisa, ruhtinatar Marandan huolellisesti kaswatettu Luisa, kuitenkaan woinut olla sama huikentelewainen nainen kuin Lowisa. Luisa ei woinut niin häntä yhdessä wuodessa unhottaa, niin rikkoa lupausta, jonka oliwat toisillensa tehneet, ja antautua hänelle pian tuntemattoman, kewytmielisen Aleksin waltaan. Harwinainen sattumus oli tehnyt kaksi ihmismuotoa yhdennäköiseksi, juuri kuin yhdessä kaawassa waletuksi. Ja kun ulkomuoto on sisällisen woiman työ, kun henki muodostaa ruumiin ja sen kaikki lahjat, siis saattaa Lowisalla olla yhtä jaloja hengen omaisuuksia, waikka toiset olot owat saattaneet hänet langettaa. Luisa ei woinut olla Turussa eikä Bomarsundissa, Luisa ei ollut Aleksin ystäwä, hän on parhaillaan Krimissä ja pysyy uskollisena Ernestillensä, jota hän niin sydämmellisesti rakasti.

Senlaiseen päätökseen tuli Ernest wankeudessaan, ja se toi hänelle hänen entisen ilonsa, entisen rakkautensa. Mutta Aleksis sitte, ajatteli hän, tämä ylenannettu nuorukainen,—oliko hän todellakin Bomarsundissa kaatunut ja haudattu? Ernest tuskin woi sitä uskoa, sitä wähemmin kun neiti Lowisa oli samaan aikaan häwinnyt. Eikö luultawammin Aleksis ja Lowisa pommituksen ajalla ja yleisessä hälinässä saattaneet yhtenä paeta saarelle? Että Aleksis sen woi tehdä ja wietellä Lowisan, sitä hän ei yhtään epäillyt. Heidän keskuus antoi kyllin syytä senlaiseen luuloon. Hän oli pian iloinen, että Lowisa woi niin langeta, se todisti hänelle wielä enemmin, ettei Lowisa ollut sama kuin Luisa. Tämä asia tuli Ernestille niin wakautuneeksi, että hän wihdoin päätti kirjoittaa Luisallensa Krimiin ja puhella sille ajatuksensa ja kaikki huolensa. Mutta ennenkun hän sai tämän päätöksensä täytetyksi, eräsnä aamuna —silloin oli taas kesä,—hän sai toiwotun sanoman, päästä matkaan. Hän oli eräiden muiden wankien kanssa waihdettu franskalaisia wankeja vastaan ja nyt päätetty kyyditä Wenäjälle. Hän sai matkata ensin rautatietä Marselliin. Suloinen aawistus wihlasi hänen päässänsä, kuultuaan tämän sanoman. Marselli on Wälimeren rannalla. Waihdos oli siis tapahtuwa Mustanmeren satamissa. Ernest ei woinut enää hillitä iloansa, kuultuaan pääsewänsä Odessaan. "Minä olen silloin jo pian Krimissä", sanoi hän itselleen. "Miten kummallisesti tapaukset sattuwat! Suomen ja Franskan kautta piti tulla Krimiin, jonne yhtäläinen sattumus edelläpäin oli saattanut Luisan!"

Ernest sai kohta jättää wankeutensa ja pääsi matkalle Marselliin.

VII.

—"Luulen todella, Riitta, että sinulla on kynelet silmissä", sanoi nuorimies, istuen Lapinsaaren rannalla ihanan naisen wieressä ja käsi kierretty hänen wyötäisensä ympäri.

—"Aina sinä kutsut minua sillä nimellä!"

—"Jokaisella nimellä minä rakastan sinua yhtä hellästi."

—"Minusta on juurikuin olisit toinen kuin ennen, niin kauan kun minun täytyy kutsua sinua Juhanaksi."

—"Se on kuitenkin ihan tarpeellista, sillä oikeat nimemme eiwät saa tulla huuliltamme. Arwaathan mikä minulla olisi edessä, jos tämä lymypaikkamme tulee tietyksi. Mutta eihän se ollut se, josta silmäsi nyt owat niin punaiset?"

—"En tiedä mikä minulla tänään on, Juhana! Siitä asti kun eilen sait tuon weneen, joku paino ahdistaa minun sydäntäni."

—"Mitä houreita!"

—"Minusta tuntuu kuin tämä olisi onneni viimeinen päivä. Tämä yksinäinen saari on ollut minulle paratisina. Tässä wasta olen tuntenut miten kallis sinä olet minulle. Minua peloittaa ettei maailma suo meille tätä onnea kauemmin. Pelkään ettei Jumalakaan sitä pitkään meille salli."

—"Ja sinulla ei ole kyyneliisi sen suurempaa syytä? Minä suutelen ne sinulta pois."

Nuorukainen painoi syliinsä naisen, jonka silmissä loisti surullinen hymy.

—"Ymmärrätkö sinua oikein, Riitta? Minä luen silmistäsi enemmän kuin tahdot sanoa."

—"Juhana, minä olen onneton, jos minun jätät."

—"Sinä houraillet."

—"Mihin me joudumme?"

Nuoren miehen posket lävähtiwät punaisiksi. Hänen silmistään loisti jotain, mikä näytti ilauttawan nuorta naista. He katsoiwat äänettä toinen toisensa silmiin.

—"Sen rakkaampi minun on jäädä luoksesi. Mutta Riitta, tunnethan syyn, joka käskee minua jättämään sinut hetkeksi."

—"Ethän kuitenkaan minua jätä?"

—"Wähemmän kuin koskaan ennen. Nyt siis hywästi. Eräitä tuntia waan, ja minä olen takaisin. Hywästi, hywästi!"

Hän puristi naisen vielä kerran syliinsä, suuteli häntä palawasti, hyppäsi weneesen ja lähti soutamaan ulos walkamasta. Rannalle jäänyt nainen seurasi häntä silmillään sinne asti kuin wene näkyi. Vielä kerran, ennen kuin se katosi, hän wiittasi walkoisella nenäliinallansa, ja nuorukainen seisatti soudannon, nosti kätensä huulillensa ja wiittasi. Mutta kun wene oli häwinnyt niemen taa, nousi nainen vielä kallion huipulle ja katsoi siinä kunnes soutaja oli kokonaan peittyinyt saarien taa. Hän istui vielä kauan siinä ja kyneleet tippuiwat hänen silmistään. Ne oliwat yhden werran epäilyksen kuin toiwon kyyneliä, jotka sanoiwat: Hän ei woi, ei saa minua jättää.

Aika kului, monta tuntia kului, wuorten pimennot alkoiwat kaswaa pitkiksi, aurinko painui jo lähelle meren pintaa, tuuli raukeni, sorsat uiwat selältä rantaan, nainen istui yhä kalliolla. Auringon viimeinen säde sammui meren aattoihin, yö pimeni, nainen istui vielä yhä kallion huipulla, mutta odotettu wene ei tullut, se ei tullut koko yössä, se ei tullut vielä huomennakaan.

Kun wihdoin tuli syys ja yöt pimeniwät, kun myrskyt ajoiwat raiwoisia aaltoja Lapinsaaren rannoille, kun waalea kuu loi satoja outoja warjo=kuwiansa louhikoisille rannoille, silloin waalea haahmo käweli louhten ja luotojen wälissä, se etsi sieltä jotakin, se etsi vielä silloinkin kuin sydän=yön hiljaisuus wallitsi maalla ja merellä, se puheli yksinään ja sopotti hiljaan: "nyt en woi sinua jättää, nyt vähemmän kuin koskaan ennen—erään hetken perästä, se ei ole kuin silmänräpäys, minä palaan—ah, tiesinhän minä, sinä et woi wiipyä kauan—katso armaani, en ehtinyt vielä rannalta pois. Minä odotin sinua, ja sinä et woinut jättää minua." Ja kyneleet ne tippuiwat silmistä.

VIII.

Mustanojan tappelun perästä, Elokuun 16 p. 1855, Wenäjän työnä Krimissä oli waan suojella Sewastopolin linnaa. Liittolaiset lähestyiwät päivä päivältä linnan muureja. Pommitus kiihtyi yhä tulisemmaksi. Linnassa oli tuskin puolia rakennuksia lujina, nekin kasarmeina tahi hospitaleina. Pommit ja projektilit kaatoiwat tuhat miestä joka päivä. Kaduilla ei näkynyt päivällä kuin sotawäkeä ja lääkäreitä korjaamassa haawoitettuja. Naiset jo oliwat ammoin lähetetyt pois. Ei ollut enää mitään paikkaa, jossa woi hengen waaratta käwellä. Kukaan ei tiennyt minä hetkenä pommi saattoi pudota ja musertaa mitä ympärille sattui. Näin oli päästy Elokuun loppupuoleen, kun eräsnä aamuna linnan asukkaat hyppäsiwät säikähtyneinä wuoteiltaan. Liittolaisten koko leiri näytti olewan tulen ja sawun wallassa. Hirweä jyrinä pani linnan kiwiseinät wapisemaan. Pommia satoi alas linnan kaduille ja huoneiden katoille kuin ukkosen ilmalla rakeita. Linnan viimeinen päivä näytti tulleeaksi. Puolustajat epäiliwät paetako ja hylätä koko linna waiko vieläkin odottaa. Puolustus näytti jo mahdottomalle. Mutta

pakeneminen tämän ryntäyksen aikana ei ollut waaratta. Päätettiin wihdoin korjailta waan wahingoita, joita wihollisten pommit ja projektilit tekiwät muureihin, ja wiiwyttää ryntäystä. Sotawäki kaatui juukottain. Satoja haawoitettuja joka hetki, ei waan räjähtäwäin pommein ympärillä, waan wielä enemmän kaatuwain kiwihuoneiden raunioilla. Pommituksen ajalla ei woiu korjata huoneitakaan. Useassa paikoin keräytyi kokonaiset mäet kaatuneita, joiden päällitse uudet joukot riensiwät toimittamaan ampumista tahi parantamaan reikiä muurissa. Moni haawoitettu sai tuntikaudet odottaa apua.

Silloin yhtäkkiä ilmestyi sotawäen sekaan eräs nais=olento, mustissa waatteissa walkea esiliina wyöllä. Hän kantoi kädessään riippuwan astian wettä ja toisessa tukun liinawaatetta. Sen muoto, ehkä waalea, loisti tulen ja sawun seasta kuin enkelin muoto. Sen huulilla leikitsi suloinen hymy, joka ei näkynyt tietäwän mitään kuolemasta, mikä raateli hänen ympärillään. Tulisets pommit putosiwat hänen wiereensä, räjähtiwät siruiksi, mutta nainen otti waan silloin esiliinansa taiveen käteensä ja nosti sen silmillensä. Sotamiehet kiljasiwat säikähtyneinä, luullen tuon hurjan naisolennon kaatuneen ja lyödyn murskaksi. Mutta kun räjäys oli ohitse, hän seisoi paikallaan, pyyhkäsi silmiänsä ja riensi edelleen. Hän oli ehtinyt erään kiwirakennuksen kohdalle, jonka seinät jo oliwat ammutut hajalleen, mutta josta yksi nurkka wielä riippui kiwillä ja murskalla täytetyn kadun yli. Eräs upseri seisoi wallilla, kaatuwan huoneen kohdalla, ja näki tuon kummallisen nais=olennon. Säikähtyneenä hän koetti huutamalla saattaa naisen askeleita, mutta turhaan. Kun mikään ei auttanut, hän lähetti erään sotamiehen taluttamaan pois onnetonta naista, joka ei nähnyt uhkaawaa waaraa. Sotamies juoksi naisen luo, yritti ottamaan sitä kädestä, waan silloin kuului hirweä täräys, riippuwa seinä makasi rauniona, nainen ja sotamies oliwat häwinneet. Upseri kauhistui. Hän juoksi etsimään kahta hautautunutta. Ne oliwat jääneet raunion alle. Hän näki waan ruumiin palaisia raunion wälissä. Hän kurkisti niitä katsomaan, waan silloin sama nais=olento jo seisoi raunion huipulla, terweenä kuin ennenkin, tuo pian yliluontoinen hymy huulilla.

— "Herra armahda meitä!" huusiwat kaikki, jotka tämän näkiwät, tehden ristinmerkin rintaansa.

Mutta upseri ei hämmästynyt, hän juoksi tuota kummallista olentoa kohti, tawoittaakseen sitä, waan juuri kun hän jo oli sen luona, palawa pommi putosi hänen ja nais=olennon wälille. Silmänräpäys wielä, ja molemmat oliwat kadotetut. Upseri heittäysi alassuin rauniolle. Nainen wiskautui pommin päälle, käärsi walkoisen esiliinansa sen ympäri—ja siihen se sammui. Kun upseri wihdoin nosti päätänsä, hän näki edessään sammuneen pommin, mutta nainen jo oli kadonnut. Upserin näkö waalistui kuoleman kaltaiseksi.

Pommituksen koko woima näytti wihdoin kokoontuneen erästä muurin heikointa paikkaa kohti. Suuret lohkarreet mureniwat siitä maahan joka pamauksella. Suojelus=wäki oli käsketty estämään siinä kohdassa pelättyä rynnäkköä. Mutta wihollinen huomasi sen ja laski hirmuisen tulisateen lakaisemaan pnhtaaksi muurin sisäpuolen. Satoja kaatui siinä joka minutissa. Useimmat oliwat waan haawoitettut. Niitä käskettiin joukko saattamaan hospitaleihin, mutta uudet joukot saiwat yhä hautansa entisten kaatuneiden päälle, tullen wuorostaan hekin uusien kaatuwain alle haudatuiksi. Wihdoin waikeni käsky, kukaan ei rohennut enää lähestyä warmaa kuolemaa. Silloin nais=olento, walkea esiliinan lieue silmillä, nähtiin wakaisilla, waan kiireillä askelilla rientäwän tuota waarallista paikkaa kohti. Hän katosi sinne pian tulen ja sawun sekaan.

IX.

Sydän=yön ajalla erääksi hetkeksi ampuminen oli wähän tauonnut. Mutta aamulla jo päiwän waletessa se alkoi uudelleen wielä kiiwaammin kuin ennen. Se raiwosi niin wielä seuraawan päiwän, se oli raiwonnut jo koko wiikkauden. Tuhansia oli kaatunut, tuhansia makasi haawoitettuna, kaikki hospitalit oliwat täynnä.

Eräässä näitä, täytettynä sairailta, makasi nuori upseri pahasti haawoitettuna wuoteellansa. Hänen wieressään seisoi Feodor, hänen palwelijansa, lääkelasi kädessä.

— "Aika on jo ottaa taas", sanoi Feodor.

— "Ei suinkaan wielä", wastasi upseri. "Mutta, Feodor, mitä sinä luulet siitä naisesta?"

— "Niin! jos se ei ole Jumalan enkeli, niin se on linnan haltija."

— "Ja jos se olisi linnan haltija?"

—"Sitte armahtakoon meitä Jumala! Se ei tule näkywiin muuten kuin suuren onnettomuuden edellä."

—"Waan sanoithan hänen parantawan haawoja?"

—"Sitä hän warmasti tekee. Hän tarwitsee waan painaa kädellänsä haawaa, niin se paikalla seisottuu. Hän jo on parantanut satoja, jotka tulen seasta on saatettu hospitaliin, mutta hän on aina kadonnut heidän silmistä kuin haahmo, jolla ei ole ruumista."

—"Kuinka sitte luulet hänen woiwan onnettomuutta ennustaa?"

—"Uskokaa, Aleksei Petrowits, sellaiset ihmeet eiwät tapahdu hywän edellä. Minä olen nähnyt sen ennen. Minä kuulin sen Moskowassa. Kun Franskalaiset oliwat sata wirstaa lähellä Moskowaa, silloin kansa näki sydän=yöllä naisen haahmon käwelewän Kremlissä, pyhän neitsyen kirkon harjalla. Wiikkaus sen perästä Moskowan suuri kaupunki oli porona ja Franskalaiset majailiwat sen rauniolla."

—"Luuletko, että Sewastopol pian lankee wihollisen käsiin?"

—"Jumala siitä warjelkoon! Mutta totinen tosi se on, että tämä on kolmas päiwä siitä kun tuo naisen haahmo ilmestyi Sewastopolin muureille. Herra Jumala, kuulkaa miten kanonat jyrisevät!"

Hirweä jyräys kuului silloin kiwihuoneen yläkerrassa. Seinät ja lattia wapisiwat, kynttilät sammuiwat paitsi lamppua, mikä huonosti paloi pitkän käytävän toisessa päässä ja joka lewitti kamalan walonsa sairaan wuoteelle. Lampun kohdalla lattialla oli sywä pimennös, joka syrjästä katsoen näytti ihmisen haahmolle, Feodorin silmät oliwat sattuneet tätä pimeää paikkaa kohti. Se näytti hänestä liikkuvan.

—"Herrainen aika!" huusi hän, "tämä on meidän wiimeinen päiwämme. Aleksei Petrowits, katsokaa tuonne, hän on tuossa, hän tulee meitä kohti,—hu—hu!"

—"Mitä sinä houraillet, Feodor? lampun warjohan se on."

—"Ei, ei, katsokaa waan, se lähenee, se liikkuu."

Aleksei Petrowits kawahti istuilleen. Todella hänkin sen näki: lampun alla olewa warjo liikkui, se tuli hänen wuodettaan kohti. Aleksei eroitti jo selwästi siinä ihmisen haahmon, saman haahmon, jonka hän päiwällä oli nähnyt kaatuneen huoneen rauniolla.

—"Jumalan armo! Hän se on!" huusi Feodor.

Aleksei kurkistui myös katsomaan. Lampun walo paistoi silloin haahmon waalealle muodolle. Aleksein posket waalistuiwat.

—"Feodor", huusi hän wapisewalla äänellä.

Feodor oli sillaikaa lymyinyt huoneen pimeään nurkkaan.

—"Feodor", huusi Aleksei wielä waikeammasti.

Hänen muotonsa oli muuttunut kuolleen näköiseksi. Feodor huomasi wihdoin isäntänsä hädän ja seisoi jo pian Aleksein wuoteen wieressä.

—"Feodor, hoitele minua, haawani on ratkennut jälleen wuotamaan, minua pyörryttää."

Aleksei waipui Feodorin syliin. Hän laski hänet jälleen wuoteelleen, koetteli käsiä ja otsaa: ne oliwat kylmenneet. Sywä huokaus wielä—ja Aleksei oli kuollut. Feodor pakeni hiljaa, waan ennenkun hän jätti huoneen—hän luuli nähneensä tuon mustan naishaahmon painawan umpeen Aleksein silmät ja sitten katoawan.

X.

Samaan aikaan kuin tämä oli tapahtunut yhdellä puolella, linnan toisessa osassa eräs kenrali makasi haawoitettuna wuoteellansa. Hänen wieressään seisoi nuori lääkäri ja koetteli wälistä haawoitetun kättä.

—"Mitä luulette minusta, herra?" kysyi sairas heikolla äänellä.

—"Teidän haawanne owat kewiät, ainoasti yksi, lähellä oikean keuhkon alareunaa, on vähän sywempi."

—"Warmaan te teette samoin kuin jokainen lääkäri. Ette waan tahdo sanoa, että minulla on waan joku lyhykäinen hetki jällellä. Sanokaa minulle waan suoraan mitä ajattelette."

—"Todella sanon, jos ette pahastu, haawa rinnassanne on waarallinen."

—"Minä sen tunnen itse ja sentähden tahdon kuulla totuuden. Mutta sanokaa minulle wielä yksi asia. Uskotteko mitään yliluontoista, tahi oikeastaan sellaista, jota mikään aisti ei käsitä?"

—"Oikeastaan en paljon. Sillä kaikki, mitä silmät näkewät, korwa kuulee ja tunto tuntee, ne omat aiwan luonnollisia ilmauksia."

—"Mutta woitteko selittää miten pienimmän madon elämä syttyy?"

—"Sitä ei woi kukaan ihminen."

—"Ja kuitenkin se on jokapäiwäisin asia."

—"Elämä, herra kenrali, on asia, josta emme saa tuntea muuta kuin ulkonaisen vaikutuksen."

—"Muuta en tahtonut. Te näette miten joka=päiwä tuhat elämää syttyy ja sammuu, waan elämän lähde on teille yhtäläinen salaisuus kuin minulle. Sanotteko minua epäuskoiseksi, jos uskon enemmän kuin te?"

—"En suinkaan, kenrali!"

—"Kuulkaa minua sitte. Te sanotte minun haawani waaralliseksi. Warmaan tahdoitte sanoa, että minulla on nyt wiimeinen hetkeni, että aika olisi tehdä kaikki mitä ennen kuolemaani olisi tehtäwää. Mutta sanokaa minua hulluksi, sanokaa minua jumalattomaksi—minä tahdon wielä elää, jos ei muuta, niin edes jonkun päiwän, ehkä jonkun wiikkokauden. Mitä luulette siitä?"

Tohtori puisteli päätänsä, eikä woinut wastata.

—"No, te ajattelette siis, että yksi reuna keuhkostani on ammuttu läpi, siitä syntyy tulehdus ja muutaman hetken perästä on kaikki ohitse."

—"Se on hywin pelättäwä."

—"Mutta se ei saa tapahtua, ymmärrättekö sen, herra?"

—"Jos sen woisin mitenkään ymmärtää! Mutta—"

—"Ei yhtään muttaa, en tahdo kuulla mitään wastustusta. Ainoa, mitä waadin, on apunne, sitä ette woine minulta kieltää."

—"Minä olen walmis kaikkeen, mitä tieteen woima—"

—"Se on hywä, ojentakaa minulle kätenne."

—"Mutta, Jumalan tähden,—haawanne!"

—"Ei muttaa.—Oletteko kuulleet tahi nähneet tässä linnassa wiime päiwinä erästä kummallista naista? Hänestä puhelee nyt jokainen sotamies. Näkemältä eräs armeliansuuden sisar, waan hän on enemmän kuin ihminen. Hän näyttää olewan niitä olennoita, joiden kautta Jumala usein toimittaa ihmeitä. Olen omin silmin nähnyt hänen liehuwan tulen ja palawain pommien keskellä, olen nähnyt hänen juoksewan palawan huoneen läwitse, kaatuneiden raunioin halki. Kuulkaa, tämä nainen on tehnyt ihmetöitä sairaiden ja haawoitettujen parantamisessa. Kuulkaa waan mitä sotamiehet hänestä puhelewat. Hän on kuolemasta pelastanut satoja, jotka lääkärit jo oliwat hylänneet. Hän on parantanut haawan, joka on mennyt sydämen läpi, hänellä on palsami, joka parantaa läpi ammutut aiwot. Uskotteko, herra, sen kaiken?"

—"Minun on waikea uskoa."

—"Samoin se oli minunkin. Waan se, jota terweinä emme uskoisi, tulee meille mieluiseksi uskoa silloin kuin warma kuolema on silmiemme edessä—ja katsokaa, minä uskon nyt kaikki mitä olen kuullut—ja sentähden on nyt toiwoni—oh! minun täytyy vähän lewätä—niin, minun toiwoni on, että annatte käsky tuoda se kummallinen nainen, jota wiime päiwinä koko sotawäki on ihmetellyt—minä aawistan, minulla on warma toiwoni—hän, hän yksinään woi minun parantaa—elkää minulle naurako."

Ernest, sillä hän se oli tämä nuori lääkäri, katsoi surkutellen wanhuksen loistawiin silmiin. Hän näki miten weri jo oli paennut kuolewan kaswoilta, ja tuo silmäin erinäinen loisto oli kuin kipunan wiimeinen kirkkaus sammunnan edellä. Hänen oli kuitenkin mahdoton kieltää kuolewan wiimeistä toiwoa. Hän oli kuullut eräästä armeliaisuuden sisaresta, joka pian wimmapäisenä oli eräitä päiwiä sitte tullut linnaan ja siellä ollut apuna haawoitetuille. Ernest arwasi kenralin tarkoittaneen tätä naista. Hän lähetti siis heti sanan ylihospitalin lääkäriille, palautuen kuolewan wuoteen wiereen.

XI.

Ampuminen oli kiihtynyt hirweimmäksi. Koko linna paistoi tullen ja liekkien walossa. Kaikki, mikä oli palawaa, oli sytytetty kuumennetuilla luodeilla ja projektileillä. Tulipalon walo loisti ikkunasta kuolewan kenralin silmiin ja lewitti wielä kerran kuin suloisen iltaruskon hohteen hänen waalenneille poskillensa. Äskeinen puhe oli hänen rauaissut, ja hänen silmänsä oliwat ummistuneet.

Silloin kuului etuhuoneesta hiljaiset askeleet. Ernest tahtoi nähdä kenralin muodon silloin kuin odotettu nainen astui huoneesen. Hän oli sillä tawoin tulijaan selin. Mutta kenrali makasi. Ernest kääntyi tulijaa kohti. Hän oli odottanut nähdä siinä wimmapäisen naisen. Miten wapsahti hän nyt, kohdaten ihanimman naismuodon, jonka suloisissa pian hourailewisissa silmissä loihti terwe ymmärrys. Mutta hän ei ehtinyt kuin silmänräpäyksen ajan noudatella muistiansa, ennenkun hän syöksyi naisen eteen, huudahtaen innolla: "Luisa."

Naisen silmät oliwat kohdanneet Ernestin, ja hohtawa punastus läwähti silloin hänen waaleille poskillensa. Ernest yritti syöstä heti hänen eteensä ja puristaa hänet syliinsä, waan seisattui juuri kuin epäilemään. Naisen suloinen muoto, joka ensi wilaukselta oli niin hänen hurmannut, oli yht'äkkiä muuttunut. Sen silmäin hempeä säihky sammui ja poskien sywä hohde oli häwinnyt, jättäen pian kuoleman waaleuden sijaansa. Hänen silmiinsä kuwautui jotakin epätoiwoista, miltei pelottawaista, ja hänen henkensä näytti harhailewan eksyneenä käytyjä jälkiänsä, ja ikäänkuin turhaan etsien jotakin kallista omaisuutta, minkä se ammoiden jo oli kadottanut. Hänen silmänsä oliwat painuneet alas. Pari wärisewää kyyneltä wieri wihdoin hänen waaleille poskillensa. Mutta yhtäkkiä hänen muotonsa taas kirkastui, uusi aamurusko lewisi hänen poskillensa, hänen silmänsä sai uuden säihkyvän walon, jonka tulinen säde iski Ernestin silmään; hänen huulilleen lewisi suloinen hymy ja sywällä huokauksella hän sopotti tuskin kuuluwasti: "Ernest!"

—"Luisa, minun Luisani!" huudahti silloin Ernest uudella ihastuksella, ja Luisa herwahti puristettuna hänen awattuun syliinsä.

Kenrali oli awannut silmänsä. Niissä loisti wielä kirkkaampi walo kuin äsken. Hänen katseensa wilahti ympäri huonetta ja seisattui tohtoriin ja sitte naiseen, jota hän puristi syliinsä. Wieno puna oli lewinnyt hänen poskillensa ja hänen huulillensa walausi autuaallinen hymy.

—"Tohtori", sanoi hän matalalla äänellä: "Kiitoksia! Minä aawistin oikein. Minä tunnen jo suonissani uuden elämän. Suokaa minulle anteeksi", jatkoi hän kääntyen Luisaan, joka oli tullut hänen pään=aluisensa wiereen, "tulkaa lähemmäksi, minun äneni on painunut— kas niin—waan ensiksi kysymys—tunneteko ketä läheistänne, jonka nimi on Hilma?"

Luisa punastui, painoi alas silmänsä, waan nosti ne samassa, rohkeudella katsoen sairaan silmiin, ja wastasi:

—"Minun äitini nimi on Hilma."

—"Ja teidän kaswatus=äitinne?"

—"Maranda."

Kenrali kawahti istualleen, ennenkun tohtori ehti häntä siitä estää.

—"Hywä kenrali, teidän haawanne—se on waarallista—" sanoi tohtori, kiiruhtaen tukemaan häntä käsiwarrellaan, sillaikaa kuin Luisa langeten polwillensa wuoteen wiereen, kiersi kätensä sairaan selän taa tueksi.

Kenrali huokui raskaasti, katsoen hymysuin Luisan silmiin. Hän oli laskenut kätensä Luisan olkapäälle, jossa tytön kiharat sen peittiwät.

—"Tohtori", lausui hän wihdoin hiljaan. "Te sanotte, että se on waarallista. Te erehdytte. Minulle ei ole nyt mikään waarallista. Tämä tyttö on tuonut minulle uuden elämän. Olkoon keuhkoni ammuttu läpi, olkoon luoti tehnyt rintaani loukon. Sen on jälleen täyttänyt tämä suloinen olento. Tohtori, minä hengin jo kewiämmin kuin koskaan ennen. Ennen kuin luoti oli rintani läwistänyt, siinä jo oli suuri aukko, jota mitkään juotteet eiwät woineet parantaa. Minä olen kaksikymmentä vuotta elänyt sodan melskeissä, kaukana sukulaisista, yksinäni salaten raiwoisessa maailmassa, rinnassani aukkoa, suurempaa kuin minkään raudan läwistämää, minä olen kaiwannut ainoata rakasta lastani, jota oma silmäni ei saanut nähdä, vaikka oma äitini sitä hoiti ja kaswatti. Nyt olen sen löytänyt—tyttäreni, ainoa lapseni, anna minun puristaa sinua rintaani vastaan."

Näin sanoen hän weti Luisan luoksensa ja painoi suutelon sen huulille. Luisa syleili häntä, puristui häneen kiinni ja kuiskasi: isä, rakas isä!

Ernest lankesi silloin polwilleen wuoteen wiereen, kiersi kätensä Luisan ympäri ja sanoi: "Kenrali, te olette löytäneet yhtäkaa kaksi lasta—teillä on nyt myös poika—Luisa on minun, hän on jo kauan ollut minun, on minun ensimmäinen ja ainoa rakkauteni, jonka olen tässä jälleen löytänyt—antakaa meille siunauksenne."

Kenrali puristi molempia yhtäkaa rintaansa. "Tulkaa onnellisiksi", lausui hän sopottaen. Hänen huulensa wetäytyiwät hymyyn. Hän huokasi sitte sywään, hänen kätensä herwahtiwat alas, ja kun Ernest ja Luisa nostiwat päänsä, oli kenrali herennyt elämästä. Juhlallinen hiljaisuus wallitsi huoneessa, ja kanonain jyrinä oli hiljennyt ulkona.

Samalla hetkellä tunkeutuiwat wiholliset linnaan, ja ylpeä Sewastopoli oli walloitettu.—Eräitä kuukausia sen perästä sota Wenäjän ja Länsiwaltain wälillä oli loppunut. Uusi rauhallinen aika oli tullut Wenäjälle ja sen kanssa uusi wapaampi henki oli puhaltanut Wenäjän suuren waltakunnan yli. Ensimmäisessä ilossa siitä pitiwät Ernest ja Luisa häänsä Pietarissa.—Miten onnellisiksi he tuliwat—siitä ei tämä kertomus wirka mitään. Sen werran waan on tunnettu, ettei tohtori Ernest koskaan sen koommin saanut kuulla mihin Sewastopolissa kaatuneen Aleksin turkulainen ja bomarsundilainen ystäwä, se ihana Lowisa, oli joutunut.

PUNAINEN LÄHDE

I.

Kaksi ystäwystä.

Joka tahtoo ihmisiä tutkia jossakin paikkakunnassa ja jonakin aikana, erehtyy suuresti, jos tarkkaa waan elämän waloisia kohtia, jättäen katselematta sen pimentoja ja warjoisia puolia. Ei waan pappilassa ja eräiden wirkamiesten taloissa ole tilaisuus tutkia maaseutujemme elämää. Halwat talonpoikaiset talot, hajoitetut sinne tänne awaran maakunnan keskeen, antawat usein parhaimman walon maapitäjäin elämästä. Kaupungin elämän keskus ei ole aina siellä, missä rakennustaito ja rikkaus owat korottaneet ylpeitä rakennuksia kahdenpuolen katuja; se on usein matalain asuntojen keskellä, missä ulkonäöltä ei luulisi olewan muuta kuin kurjuutta ja kataluutta. Jokaisella kaupungilla on joku paikka, se saattaa olla näkemältä huono ja arwoton, joka on kuuluisampi muita, ei niin paljon suurista tapauksista, joita kertoo historia tulewille sukupolwille, kuin enemmän monista salatuista syistä, jotka siellä kehittyiwät waikuttamaan tärkeihin tapauksiin. Sellainen paikka oli Wiipurissa Punainen Lähde. Kuinka monta ihmistä on saattanut käydä Wiipurissa, huomaamatta Torkkelin rakennuksen satoja vuosia wanhaa jäännöstä, tuota uljasta Wiipurin linnaa, johon yhdistyy Karjalan, koko Itä-Suomen historia, waan Punaisen Lähteen hän ainakin on tullut tietämään. Sen nimi on pian yhtä kuuluisa kuin Wiipurin rinkelit, joiden wuosisatojen wanhaa mainetta kaikki uuden ajan leipomistaide ei ole woinut tummentaa. Punainen Lähde ei ole muuta kuin tawallinen kaiwo, jonka nykyisin peittää keltaiseksi

woideltu kansirakennus. Mutta se ei ole aina ollut sellainen. Sen ensimmäinen kansirakennus oli punainen, ja siitä se sai nykyisen nimensä. Sellainen se oli silloinkin kuin sen ympärillä liikkui elämä ja tapaukset, joista tässä on aikomus kertoa.

Punaisen Lähteen ympärille oli lewennyt awonainen paikka, jonka kahdelle siwulle jo oli ilmestynyt uudemman ajan rakennuksia. Pari kolme wanhaa hökkeliä muistutti wielä paikan wanhoista ajoista. Näiden hökkeliien seassa oli pari sawella ja kalkilla silattua rakennusta, joista toinen oli Juutalaisten synagogana, ja jonka asukkaat kauan aikaa oliwat Wiipurin kaupungin salaisuuksia. Wastapäätä oli wanha mustettunut rakennus, missä asui joku tai useampi kaupungin pienempiä mestareita. Tämän rakennuksen wastassa seisoi wielä eräitä vuosia sitte kaksikertainen, wähän jo kallistunut rakennus, yhdistetty useamman pienemmän, yhtä rawistuneen asunnon kanssa, erinäisenä neljännyksenä. Koko kaupungissa oli tuskin huonomman näköistä neljännystä kuin tämä Punaisen Lähteen wieressä. Harwat taisiwat olla ne kaupunkilaiset, jotka ajaessaan tahi käwellesään tämän kaupungin osan siwuitse woiwat muuten kuin ylenkatseella tahi surkutuksella siihen silmiään luoda.

Eräänä iltana, se oli syksyllä vuonna 1817, kaksi miestä tuli yhteen emäntä Kuikan asunnossa, jonka ainoa neliruutuinen ikkuna oli pian wastapäätä Punaista Lähdeettä. Toinen näistä oli nähtävästi joku käsiammattilainen, waan toinen, wälkkywissä napeissa ja pää pönkitetty nutun sinisellä pystykauluksella taaksepäin wähän keikalleen, näytti hywin sotilaan näköiseltä. He oliwat juuri saaneet punssilasit eteensä, kun käsiammattilainen sanoi:

—"Woisin lyödä wedon, Iiwana, että sinulla on tänään hywin tärkeitä waltakunnan asioita pääsi täynnä. Sinä et ole muutoin näyttäyt noin wakaiselta, paitsi milloin joku ruhtinas on ollut tulossa kaupunkiimme."

—"Sinä erhetyt, Loiri! Minä olen wakainen jokaisessa wirkani toimessa", wastasi Iiwana, kallistaen punssilain suuhunsa.

—"Turhaa se kuitenkin on, ajattelen minä, olla aina noin wakainen. Ihmiset sanowat sinua liian jyrkäksi, Iiwana, eikä tässä kaupungissa pelätä ketään niin kuin sinua."

—"Tekewätkö he niin?"

—"Warmaa se on, Iiwana! Ja suoraan sanoen, kun minäkin näen sinun noin tönkkänä tulewan kadulla wastaani, sydämeni lentää kylmäksi—sillä se on juuri kuin tulisit panemaan minua kahleihin."

—"Sinä olet hywin lapsellinen, weli Loiri! Minun suurin wikani on, että olen liian wienoluontoinen, ja sentähden minulla ei ole onnea. Lain ja oikeuden palwelijana minä en saisi armahtaa ketään, en omaa lastanikaan. Minulla ei saisi olla sydäntä, waan ainoastaan rautainen tahto ja teräksiset kädet, joita mikään este ei saisi seisottaa, joita itkut ja woiwotukset eiwät saisi pehmentää. Sellainen, weli Loiri, minun olisi oltawa."

—"Minusta nähden ja mitä ihmiset sinusta tuntewat, sinä et ole kaukana siitä esikuwasta", sanoi waskiseppä Loiri. "Ken sinua nytkin, Iiwana parka, käskee tuommoiseen pönttöön kuin tuo sotilas=takki puristumaan, että naamasi on puristunut siniseksi kuin kellotornin katto tuolla linnan mäellä? Ja suoraan sanoen, tiedätkö miksi ihmiset sinua haukkuwat? Ne sanowat sinua linnan torniksi."

—"Linnan torniksi?" kiljasi Iiwana. "Olenko ollut wäärässä? En suinkaan! Nämä ihmiset eiwät ansaitse mitään armoa. Tahtoisin heidät yhdellä nuoralla kuristaa ja näyttää heille missä on linnan torni. Kiittämättömät ihmiset! Eiwätkö tunne kenen ansio se on, että saawat kaduilla waikka sydän=yöllä käwellä rauhassa ja yhtä huoletta kuin omassa huoneissaan; eiwätkö tunne, että jos minä pitäisin yhden ainoan napin auki tässä wirka=takissani, se woisi panna wapisemaan koko kaupungin. Ja tuntewatko, että nyt parailaan, kun Iiwana on tuskin ehtinyt nielaista tuon lämpöisen lasin sydämeensä, saattaa joukko roswoja mennä Punaisen Lähteen ohitse ja koko Wiipurin linna olla huomen=aamuna heidän wallassa? Ja mitä sinäkään tiedät, weli Loiri, joka taot waan waskea, että syntisen ihmisen korwat halkeewat—etpä edes sitäkään tiedä, että juuri tänä iltana minun on oltawa walweilla enemmän kuin koskaan!"

—"Juuri tänä iltanako?" kysyi waskiseppä Loiri kummastellen. "Meillä on kuitenkin sywin rauha, ja luulisin, että lait ja asetukset—"

—"Laitko ja asetukset?" huusi Iiwana kiiwastuen. "Lait ja asetukset? Kuinka kauas luulisit niillä mentäwän? Tiedätkö, weli Loiri? Lait ja asetukset owat kuin sinun waskilewysi, joita tänään taot haahloiksi ja huomenna kattiloiksi. Arwaatko mitä paroni sanoi minulle tänä aamuna?"

—"No mitä paroni woi niin ihmeitä sanoa?"

—"Hän sanoi minulle: Iiwana! minä käsken, sinun pitää tänä iltana seista Punaisella Lähteellä, ja kun

siitä lähtee kaupunkiin tulemaan sellainen ja sellainen mies, sellaisissa ja sellaisissa vaatteissa, koprista se kiinni, pane rautoihin ja wie suorastaan linnaan."

—"Ja sellaista käskyä sinä tottelet?"

—"Minä sanoin: herra paroni! mutta jos laki ja asetukset... Olisithan nähnyt mitä hän silloin teki."

—"No mitä hän teki?"

—"Hän otti käsillään molemmasta poskiparrastani, wetäsi minua ensin yhdänne päin, irwisti ja sanoi: Iiwana, katso, tämä on laki, ja sitte toisanne päin ja sanoi: tämä on asetukset, ja sitä hän teki minulle kunne Wiipurin kaupunki lensi silmissäni ympäri minun ja paronin, ja koko Wiipuri ei ollut enää muuta kuin paroni ja minä ja minä ja paroni."

—"Kuinka hän sitä woi tehdä?"

—"Hän teki sitä näin, weli Loiri!"

Iiwana pani lasinsa pöydälle, tarttui waskisevän poskipartaan molemmin käsin ja wanutti häntä kahdannepäin, että sepän silmät kääntyiwät nurin päässä ja suuret pisarat tippuiwat hänen waskenkarwaisille poskillensa.

—"Tämä on hirweää", huokasi wihdoin waskiseppä Loiri, päästyänsä Iiwanan käsistä.

—"Mutta se on puhdasta totuutta, ja nyt tunnet mitä laki ja asetukset on", sanoi Iiwana, "ja sentähden minun tulee tämä ilta ja yö seista Punaisella Lähteellä ja ottaa kiinni en tiedä mikä nuori mies ja sen seuralaiset."

Hän oli tuskin ehtinyt tämän sanoa ja ottaa jälleen wajaan punsilasinsa, kun emäntä Kuikka tuli juosten huoneeseen, huutaen: "Iiwana, Iiwana, Punaiselle Lähteelle!"

Iiwana kallisti lasin huulillensa ja syöksi sitte nurin=niskoinsa ulos.

II.

Isäntä ja orja.

Eräässä lahden kainalossa, Laatokan rannalla, kahden=puolen rajoitettuna jyrkillä wuoriseinillä, nähdään nykyisin kiwiraunioita, asetetut nelikulmائيisiin piirroksiin. Näillä kiwityksillä seisoj muutamia vuosikymmeniä sitte punainen rakennus pystykattoinensa, kuten useampi sen ajan rakennus näillä seuduin. Tämä oli wanha Piiskolan howi, jolla aikanaan oli suuri merkitys seudussa. Laatokan rantamailla ei ollut yhtään howia, joka olisi ympäristössään tullut niin kuuluisaksi kuin Piiskola, ja sen ympärillä olewassa pitäjässä on wielä nytkin tuskin yhtään ihmistä, joka ei tietäisi puhella joitakin muistoja tästä howista. Kun lapset entiseen aikaan tekiwät palikoista rakennuksia, niin he eiwät tehneet eikä nimittäneet niitä kirkoiksi, waan he ne nimittiwät aina Piiskolaksi. Ja kun wanhat ihmiset puhelewat siellä jostakin erinomaisesta ja ihmeellisestä, niin he alkawat tawallisesti näin: "Ennen aikaan Piiskolan howissa j.n.e." Tähän howiin johdattaa meitä nyt kertomuksemme.

Oli elokuun ilta ennen sitä aikaa, jona kertomuksemme alkaa. Piiskolan isäntä, howineuwos Kulakow, istui nahkatuolissaan, wetäen paksuja sawuja piipustaan. Hänen wastapäätänsä istui nuorempi mies, pimeä muotoinen ja hywin wakaisena. Tämä oli pitäjän uusi wallesmanni, tunnettu haukunta=nimellä Karhu, waikka hänen oikea sukunimensä oli Karhulin. Molemmat herrat oliwat keskenään kiihkeässä puheessa.

—"Pelkäätte siis heidän tuntewan ne oikeudet?" sanoi herra Karhu, jatkaen alettua puhetta.

—"Minäkö pelkäisin? Hahaha! En yhtään sitä epäile, waan en sitä pelkääkään. Ken woi ottaa minulta omaisuuteni?" sanoi herra Kulakow, tekeytyen aiwan huolettomaksi. "Ne owat kaikki ihmisiä, jotka isäni toi tänne Wenäjältä. He owat aikoinaan puhtaalla rahalla ostetut. Minua huolettaa waan yksi asia, waan minä luotan teihin ja wirkaanne."

—"Minuunko? Waan minun täytyy seurata lakia ja asetuksia."

—"Tietysti, tietysti", wastasi Kulakow. "Mutta te ette vielä ole kuulleet asiaa, joka minua huolettaa. Mettekö", sanoi hän, "siitä on kuukausi eli parikin, kun sain luokseni Wiipurista erään sukulaiseni, joka matkalla Walamoon wiipyi tässä muutaman viikkokauden. Toimen mies, uskokaa se, herra, waan liian jumalinen, enkä tiedä miten, ehkä liian heikko kodissaan. Hän on antanut waimonsa, en tiedä mikä ruotsalainen neitsyt Helsingistä, wietellä itsensä, arwaatteko mihin hulluuteen?"

—"Woin sen arwata, kun sen kuulen teidän suustanne."

—"Hän on kouluttanut tyttärensä, ajattanut sen pään täyteen wapautta, weljellisyyttä ja yhtäläisyyttä ja sellaista rojua, jota on kauhistus kuulla, ja viimeksi, kun muna on tullut wiisaammaksi kanaa, hän hurjenee tuomaan sen Walamoon, juuri kuin mitkään rukoukset sellaista rojua woisiwat ajaa ihmislapsen päästä ulos."

—"Waan minä en näe mitä waaraa siitä kaikesta olisi teille", muistutti herra Karhu.

—"Enemmän kuin luulette, ja se waara ei ole ainoastaan minulle, waan se on jokaiselle naapurilleni ja itsellenne teille, herra. Minä selitän sen tuossa paikassa. Minä olen tietämätön kaikesta, panen Jegoran palwelemaan isää, Feodorin passaamaan äitiä ja annan nuoren Simpsan palwella tyttärtä. Aiotteko nyt arwata sen kauhean tapauksen?"

—"Minun täytyy tunnustaa, etten tohdi vielä sitä arwata."

—"Se kunnoton, läpi oppinut suka tunkee orjani Simpsan pään täyteen rojuansa, opettaa hänen lukemaan ja vielä hirweämpää..."

—"Wieläkö hirweämpää?"

—"Hän opettaa sen kirjoittamaan, minun orjani kirjoittamaan, ja mitä luulette hänen nyt kirjoittawan? Minä tapasin hänen lukemasta, etsin kaikki hänen kätöksensä, löysin kirjat ja paperit, heitin ne palawaan uuniin ja silloin jäi käteeni kirjoitus, joka yht'aikaa awaa silmäni. He kirjoittelewat toisillensa: hän pyytää, ja Simpsa lupaa karata. Tässä asiassa se on, kun nyt kysyn neuwoanne."

—"Laillisesti hän on wapaa, sillä——"

—"Laillisesti ja aina laillisesti", huusi Kulakow wiskellen päätänsä, "mutta sanokaa kerran mikä minä olen laillisesti! Simpsan isä oli isä=wainaani orja, hänen waimonsa oli orja, jonka isäni hänelle osti. Minä olen perinyt heidän lapsensa samoin kuin tämän howin, sanokaa, ettei tämä howi, tämä huone laillisesti ole minun, sanokaa, että koko maailma on kääntynyt nurin, että tämä huone woi eräsnä yönä karata ja tämä omaisuus muuttua mereksi. Kuinka kauan luulette kaiken sen olewan laillista?"

—"Se on hywin tietämätöntä, sillä jos Simpsanne ehtii karata ja muut orjanne saawat——"

—"Se ei saa tapahtua, minä käännän koko maailman nurin, ennen minä annan joka sielun sitoa sotamiehiksi."

—"Siinä se onkin juuri onnettomuus. Meillä on Elokuu kohta lopussa, ja sotamiesten otosta ei kuulu vielä mitään. Ihmiset hokewat, ettei sitä enää tulisikaan."

—"Mitä sanotte? Ja te uskotteko sitäkin?" sanoi Kulakow kauhistuksella.

—"En vielä sitä usko", wastasi Karhulin. "En woi vielä ajatella, miten he luulewat tätä kansaa woitawan saada tottelemaan wirkamiehiänsä, jos wirkamiehillä ei olisi waltaa määrätä ketä tahansa sotamieheksi. Talonpojat woiwat nauraa minulle wasten silmiä eiwätkä tottele minua enemmän kuin wertaistansa. Minulle ei jäisi turwaksi muuta kuin käteni woima, ja tietymätöntä on, eikö eräänä päiwänä sanota sitäkin laittomaksi. Uskokaa, kaikki sellainen on mahdollista."

—"Se, mitä sanoitte, on kauhistawaa. Mutta tiedättekö, minulle johtui mieleeni hywin onnellinen ajatus. Ennenkun kaikki, mitä puhuitte, ehtii tapahtua, ja ennenkun häwitän koko omaisuuteni, arwaatteko, mitä luulen parhaaksi? Jos koettaisin Simpsasta ajaa ulos kaiken tuon turmelewan rojun, ennenkun se ehtii mitään waikuttaa?"

—"Se on sukkela ajatus", wastasi Karhulin. "Ja viimeksi, jos se onnistuu, woisin koettaa samaa keinoa tämän pitäjän talonpojille, ennenkun nuo uudet wapauden houreet ehtiwät heihin waikuttaa."

—"Se ei wähkökään wahingoita, jos se ei autakaan", wastasi Kulakow. "Ja että asia näyttäisi lailliselta, minä noudatan Simpsan tähän ja annan teidän, joka olette lain täyttävä, panna tuo uusi keinomme toimeen. Saammehan nähdä miten kiinteästi nuo uudet wiisaudet owat häneen tarttuneet."

Tämän sanottuaan, Kulakow nousi, otti kellonauhasta ja alkoi hywin pikaisesti nykiä, kuten hänen oli tapa tehdä, kun tahtoi orjansa Simpsan tulemaan luoksensa. Hän soitti kauan, mutta ketään ei tullut.

Wiimeksi hän alkoi huutaa kowasti. "Durak, durak, durak!" kaikui nyt huoneissa, mutta kukaan ei wastannut. Tällainen tapaus oli hänelle niin odottamatonta, että hän säikäyksestä putosi tuolille istuilleen, hänen näkönsä mustettui ja alkoi kiilua siniselle. Hän hyppäsi taas ylös, syöksi ulos pihalle, juosten suorastaan ruokakellon luo, joka riippui perheen tuwan salwamessa. Hän tempasi sen nauhan ja alkoi soittaa kuin tulipalon hädässä. Kaikki työwäki seisattui, leikkaajat pellolla heittiwät sirpit kädestään ja lähtiwät juoksemaan howiin. Pian oli kaikki työwäki tullut pihaan, ja jokainen käwi katselemaan missä tuli oli walloillaan. Silloin kajahti taas isännän ääni. "Durak, durak!" huusi hän täyttä woimaansa, ja jokainen ymmärsi hänen niin kaipaawan Simpsaa. Kaikki rupesiwat katselemaan ympärillensä, waan Simpsaa ei näkynyt missään, häntä ei ollut nähnyt kukaan sitte kuin warhain aamulla.

Tällaista ei ollut ennen koskaan tapahtunut. Kukaan ei tiennyt, mitä siitä ajatella. Enemmän wapisi Simpsan äiti, joka kuitenkin näytti olewan wiaton poikansa häwiämiseen. Tässä yleisessä pelossa, jossa kukaan ei tohtinut ääntää, karjahti taas Kulakowin ääni:

—"Koirat", huusi hän, "te olette jokainen yhdessä neuwossa, ja ettei petoksenne jäisi rankaisematta ja että saisitte nähdä minulla wielä olewan wallan henkenne ja ruumiinne yli, yksikään sielu ei saa paeta tästä paikasta, minä ammun raehauleilla läpi ensimmäisen, joka sitä yrittää."

Herra Karhulin oli sill'aikaa myös tullut ulos. Molemmat herrat seisoiwat portailta. Kulakow huusi eteensä orjat.

—"Koirat", huusi hän heille uudelleen. "Minä ja laki on päättänyt. Tässä on tarwis asettaa wahwa ja pysyväinen esikuwa. Te saatte petoksestanne jokainen wiisikolmatta, waan sinä, Kirina, joka olet Simpsan äiti, ja olet laskenut poikasi karkaamaan, saat lisäksi Simpsan osan, miten laki ja oikeus waatii."

Tämän sanottua, herra Karhulin weti esiin nahkapalmikon, ja parissa minutissa oli toimitus päätetty ja orjat muun aluswäen kanssa pellolla työssä.

Eräs wiikkaus tämän tapauksen perästä, herra Kulakow kirjoitti ja lähetti Wiipuriin seuraawan anomuksen:

—"Korkea wapaasukuinen herra paroni! Hirmuinen tapaus käskee minun kääntymään teihin, herra paroni. Yksi minun palvelijoistani on karannut. Hän on luullut uudet asetukset wapauttawan häntä welwollisuuksista, jotka owat yhtä pyhiä kuin lait. Minulla on täydet syyt uskoa, että hän, wiimestään tästä päiwästä kolmen wiikon perästä, tulee Wiipuriin, jossa hänellä on tarkoitus—minä en tiedä mikä, waan juuri Punaisella Lähteellä hän silloin on esiytywä. Minä lähetän hänestä tässä warmat tunnusmerkit. Luottaen wanhaan ystäwyteemme, rohkenen toiwoa, että wiisailta keinoillanne otatte hänet kiinni ja lähetätte takaisin palvelukseensa. Muutoin minun täytyy koettaa muita neuwoja. Nöyrin palvelijanne Wasili Kulakow."

Tämä kirjoitus se oli, jonka täyttämisen polisipalvelija Iiwana oli saanut toimekseen. Katsokaamme, miten se hänelle onnistui.

III.

Iiwanan karkulas.

Pienoisessa huoneessa, Iiwanan asunnon yläkerrassa, wastapäätä wanhaa rakennusta, jonka seinällä myöhemmin nähtiin räätälimestari Räisäsen Kajanderiksi maalattu nimi ruotsiksi ja wenäjäksi, istui yksinään nuori tyttö, lukien kirjettä, kyhättyä huonolle paperille, jonka toisella puolella oli jonkun tupakkitehtaan waakuna ja nimi. Tämä kirje saattoi kuitenkin olla rakkauden kirje, ja tuo ankkurin kuwa siinä saattoi olla toiwon ankkuri. Waan olkoon kuin hywänsä, kirje oli nyt nuoren tytön hienoissa käsissä. Syys=illan hämärässä, tämä yhdellä neliruutuisella ikkunalla walaistu huone oli jo jotenkin pimeä. Mutta siinäkin heikossa walossa saattoi wielä nähdä, että huoneen asukas oli kaunis neiti, noin seitsemän, eli kahdeksantoista vuoden iällä. Wähän kellertäwä pimeä tukka, jonka kiharat riippuiwat hänen lumiwalkealla kaulallansa, piiritti soman suikulaisen, hywin säännöllisen muodon, jolle milt'ei vähän suuri, mutta somasti alaspäin kaarewa nenä ja pieni hymyyn wiwahtawa suu antoiwat ominaisen sulouden. Kun hän noin järkähtämättä piti silmänsä kädessään olewassa kirjeessä, häntä woi luulla lewollisimmaksi lapseksi, jolla ei wielä ollut yhtään wakaisempaa ajatusta. Mutta kun hän kirjeestä

nosti suuret siniset silmänsä, joissa nyt väräsi kirkkaat kyneleet, niin hänen katseessaan wilahti jotakin, joka miltei säikäyttänyt, sillä näissä silmissä oli jotakin outoa, jotakin, mikä vaikutti kuin salaisuus, jota aawistetaan, mutta ei woida arwata. Tämöinen oli Olga, Iiwanan ja hänen suomalaisen waimonsa ainoa tytär. Sywä huokaus nousi hänen rinnastaan, silloin kun hän oli päättänyt lukemisensa ja kääri kokoon luettua kirjettä, suurten kyynelten tippuessa hänen hohtawille poskillensa. Mutta hänen näkönsä ei ollut kuitenkaan surullinen, se oli paremmin iloinen. Yhtäkkiä hän kawahti ylös, otti päähänsä mustan huopalakini, joka oli pian samaa kuosia kuin mitä eräät talonpojat käyttäwät seuduissa Wiipurin eteläpuolella: matala päälaki ja kapeilla lierillä, mitkä korwallisilla owat käännettyt ylöspäin, mutta otsalla wähän alaspäin limpsaksi silmien eteen. Paiskattuaan olkapäillensä hienon silkkiwiitan, mikä ulottui pian jalkoihin asti, hän pujahti ulos, lukitsi owensa ja pisti awaimen powellensa. Tultua pihalta kadulle, hän seisattui Punaisen Lähteen kohdalla, katsahti pikaisesti ympärilleen ja lähti kiiruilla askelilla astumaan Karjalantietä Papulaan päin, jossa jotenkin pitkä silta eroittaa kaupungin piirin maakylistä. Pian joka askeleella, minkä hän otti, katseli hän molemmin puolin katua eteensä, siwuille ja taaksensa, ikäänkuin peläten kenen häntä tawoittelewan. Päästyään ulommaksi maantielle, jossa itse kaupunki jo oli loppunut, hänen askeleensa hiljeniwät, ja nyt hän käweli ihan lewollisena, silmät eteensä maantielle, niin loiwa kuin sywässä hämärässä woi selittää. Sillä tawoin hän tuli wihdoin Papulan sillalle. Kaikki oli hiljaan, ketään ei sattunut hänelle vastaan. Hän pian juoksi tämän sillan yli, mutta niin kewiästi, etteiwät muuten heiluwat siltapalkit ehtineet antaa kuulua pienintäkään kolausta.

Olga oli tuskin päässyt sillan yli ja pienen hiekkakentän taa, jonka läpi nykyinen maantie on kaiwettu, kun hiljainen hoihkaus kuului juuri kuin kentän sisästä, ja nuori tyttö wapsahti, seisottaen askeleensa. "Olga", kertoi uudelleen sama kuiskutus, ja Olgan huuilta kuului wieno sopotus, jota tuskin woi selittää nimeksi Simpsa. Seuraawana tuokiona solakka miehen haahmo pujahti mäen rinteessä riippuwan kiwen takaa esiin ja riensi Olgaa kohti, lewitti molemmat kätensä ja puristi tytön syliinsä. He oliwat hywän aikaa äänettä, katsoen waan toisiensa silmiin.

— "Sinä pääsit kuitenkin tänne", sanoi wihdoin Olga. "Kuinka olen ollut sinusta huolellisna! sinä olet jo kuulutettu kaikissa kirkoissa, ja kaupungin polisi wartioi joka päiwä tawatakseen sinut kiinni."

— "Tuskin woiit kuitenkaan arwata mitä teitä minun on täytynyt kuleksia", sanoi nuorimies, puristaen uudelleen syliinsä Olgan. "Kulakow on tahtonut kääntää nurin taiwaat ja maat. Arwaatko mitä pakoni on hänelle tuottanut? Hänen kaikki niin sanotut orjansa owat paenneet, hän on käynyt Pietarit ja Helsingit ja Jumala tiesi mitä kaikkia hän on haalinut kokoon. Mutta minun päälleni on määrätty palkinto, nimismiehet, silta= ja jahtiwoudit, Kulakowin kaikki lähettiläät etsiwät minua joka paikassa. En tiedä minä silmänräpäyksenä he syöksewät minulle niskaan ja sitowat minun pahantekijänä. Hän on ilmoittanut minun wietelleen hänen palwelijansa karkaamaan ja että itse olisin karannut ja wienyt kerallani hänen kalliit waatteensa. Häntä on uskottu, ja minä olen tehty karkulaiseksi, olen kuullut, että näköni ja waatteeni owat kuulutuksissa luetellut—ja kaiken sen ohessa minulla on powellani puhdas papinkirja, jolla woin matkustaa ympäri Suomen, jolla woin hakea mitä palwelusta hywänsä."

— "Murheeni siis ei ole ollut turha", sanoi Olga puristuen nuorukaiseen. "Koko tämän päiwän olen wawisnut, olen luullut mahdottomaksi, että woisit päästä tänne ja wiimeksi, uskotko mitä pelkään? Isäni, joka palwelee kaupungin polisissa, on saanut käskyn ottaa kiinni erään karkulaan, jota juuri tänä iltana odotetaan tulewaksi—tänä iltana kun kapteni L. wiimeisen päiwän palkkaa sotamiehiä Wiipurin pataljonaan. Isälläni on paraillaan nuuskijat joka kadulla."

— "Joka kadulla?" huudahti Simpsa pelästyen.

— "Ja minua peloittaa, että tawoitettawa karkulas olet sinä."

— "Sen hän olisi saanut aikaan, kunnoton. Hän warasti minulta kaikki kirjat ja paperit, ja niissä oli sinun kirjeesi, jossa oli nimitetty tämä päiwä—hän on siis pettänyt wirkakunnat ja kaupungin hallituksen."

— "Hän on warmaan sen tehnyt, Simpsa. Meidän on pelättävä pahinta. Jos kerran sinun tapaawat, usko minua, sinä olet hukassa. Saat seista loppumattomat tutkinnot, istua raudoissa wuosikaudet, tulla kyydityksi käräjäpaikasta toiseen, ja waikka wihdoin onnistuisit todistaa wiattomuutesi, olisit kuitenkin häwäisty kuin suuri pahantekijä."

— "Mutta, Olga, pelkosi on nyt turha. Ilta jo on niin hämärä ja sinun seurassasi arwelen tulla kaupunkiin. Tiedäthän, minä olin Kulakowin howiräätäli, kelwannenhan kaupungissa edes oppipojaksi."

— "Simpsa!" sopotti Olga, "rakastaisitko sotamiehen ammattia?"

— "Josko sitä rakastan? Olgaseni, sinun tähtesi kaikkea, mikä sinulle on mieluista."

— "Sama ajatus, josta sinulle kirjoitin, on minulla wieläkin. Kapteni L. pestaa tänä iltana wiimeisen kerran sotamiehiä. Tunnetko hänen?"

—"Ai, sama pitkä sotaherra, joka kesällä Walamo=matkalla puheli kanssasi franskaa? ja joka jo silloin kysyi minulta tahtoisinko ruweta sotamieheksi."

—"Sama kapteni asuu isäni talossa, Punaisella Lähteellä. Nyt otamme syrjäkatuja, minä saatan sinut hänen luoksensa, sinä otat pestin, saat alaupserin ammatin ja silloin kukaan ei tohdi sinuun ryhtyä."

—"En tiedä enää, oletko ihminen tahi Jumalan enkeli, waan siitä ajasta kun tulin sinun tuntemaan, minulle on alkanut aiwan uusi elämä. Kaikki menestyy minulle ja wiimeksi en tiedä mihin onneni minun sysää. En epäile nyt enää mistään. Olga, lähtekäämme, minä seuraan sinun neuwoasi."

—"Ei, Simpsa, hämärä on wielä liian läpikuultawa, käwelemme wähän täällä ulompana. Pimeällä heidän on waikea sinua tuntea."

Näin puhellen he oliwat tulleet sillan yli ja arweliwat kääntyä wähäiselle polulle, joka johdatti Papulan puoleiselle kiwikko=mäelle. Mutta silloin alkoi suuria pisaroita pudota heidän päällensä, ja ennenkuin ehtiwät mihinkään, kowa rankkasade pauhasi alas paksusta pilwestä. Olgan hieno waatteus kastui heti läpimäräksi.

—"Olga, sinä wäriset, kiiruhtakaamme, minä saatan sinun kaupunkiin, waiikka henkeni waaralla."

—"Ei", wastasi Olga. "Silmänräpäys wielä, sitte ei mikään silmä woi sinua tuntea."

—"Minä suostun, mutta sen ajan woimme käyttää hyödyllisesti. Sinun silkkiwiittasi on ihan märkä ja sinä wilustunut. Minun sarkanuttuni on sen sijaan wielä kuiwempi ja lämmin. Me woimme waihtaa, minä olen tottunut wiluun ja siedän enemmän."

—"Minä olen sinun wallassasi, Simpsa. Kas tuossa silkkiwiittani, mutta pelkään, että tulet katumaan."

Simpsa jo oli riisunut nuttunsa ja kun Olga myös oli riisunut päältään omansa, niin wiitat oliwat pian waihdetut. Olga ei woinut olla nauramatta, niin hullulle hänestä näytti Simpsa hänen silkkiwiitassaan. Mutta Simpsa ei nauranut wähemmin Olgalle, jolle tuo sarkanuttu ulottui warpaihin asti.

—"Sinä olet nyt kantapäystä kiireesen kuin Kulakowin orja", sanoi hän.

—"Mutta tämän onkin paras keino pettää kaikki nuuskijat", sanoi Olga nauraen.

—"Waan jos se saattaa pulaan sinun, ja wiimeksi——"

—"Saat olla siitä huoletta. Mitä he minulle woisiwat?"

Simpsa ei woinut enää pidättyä, hän puristi syliinsä Olgan.

—"Mutta nyt saammekin jo lähteä edelleen", sanoi Olga, pyrkien irti Simpsan syyleilystä.

Simpsa painoi häntä wielä rintaansa ja warasti häneltä suutelun—ja se oli ainoa warkaus, jonka hän oli tehnyt. Molemmat lähtiwät sitte wieretysten astumaan kaupunkiin päin. He oliwat pian häwinneet esikaupungin nyt jo melkein pimeille kaduille. He kulkiwat hitaasti, sillä edellisten päiwäin sade oli liottanut kiwettömät kadut pehmeiksi, että useassa paikassa saiwat kaalata liassa ja wedessä. Tätä ehtiwät kuitenkin tuskin huomata. Simpsan silmissä walosti waan ne uudet tulewaisuuden toiwet, joita Olga oli hänelle kuwitellut. Kuusi wiikkoa wuodessa on koko palwelusaika, oli Olga hänelle sanonut. Muun ajan hän saisi asua kaupungissa ja tehdä räätälin työtä, ostaa pienen talon, koristaa sen heidän oman mielensä mukaan ihanaksi kodiksi, ja Olga sitte, tuo ihana ja suloinen tyttö, joka eräissä wiikoissa oli walloittanut koko hänen sydämmensä ja jossa nyt riippui koko hänen elämänsä onni, hän astui nyt hänen wieressään ja meni suoraan hänen edellään lian ja wesilammikkoin halki, kaikki hänen tähtensä, hänen, joka moniaita wiikkoja sitte wielä oli orjana armottomalla isännällä ja joka nyt häntä ajattaa perästä pahantekijänä ja karkulaisena. Ja tuo sama Olga ei ollut wielä sanallakaan sanonut, että hän häntä rakastaa, mutta tarwitsiko hän enää sanoja? Hän tunsu sen sydämmessään, hän oli sen jo nähnyt Olgan hehkuwista silmistä.

Olgan sopotus keskeytti nämä Simpsan ajatukset.

—"Näetkö tuolla nuo kaksi lyhtyä?" sanoi hän, wetäytyen Simpsan wiereen ja osoittaen kädellään, "ne owat Punaisella Lähteellä, aiwan tässä esikaupungissa. Niistä on toinen lähteellä, toinen sen wastassa isäni talon portilla. Meillä on nyt waan muutamia askelia enää, kun tulemme sinne. Tuo yksinäinen tuli, joka paistaa wasemmalla, se on kapteni L:n ikkuna, ja onneksemme hän on siis kotona."

—"Tämän wiimeisen matkan woin juosta, Olga, anna minun ottaa sinut syliini, minä kannan sinun kewiästi kuin linnun pojan noiden wesipaunujen yli."

—"Se ei olisi niinkään terweellistä", wastasi Olga, "täällä emme ole Laatokan rannoilla, ja tämä wäli ei ole se kapea salmi, jonka yli siellä kannoit minua saareen, joka on Kulakowin howin rannassa; en woi koskaan sitä päiwää unhottaa. Täällä saattaa olla silmät missä ei aawistakaan, woisimme huomenna olla jokaisen suussa ympäri kaupungin."

Simpsa oli tuskin kuullut Olgan wiimeistä puhetta, jonka ajalla he oliwat seisahtuneet. Hänen näkönsä oli kääntynyt taaksepäin, yhtäkaa kun hän oli ottanut Olgan käden, ja puristaen sitä sopotti pelästyneenä: Olga!

—"Kuulitko sinä mitä, tahi näitkö mitä?" kysyi Olga säpsähtäen.

—"Se saattoi olla erheys", wastasi Simpsa, "waan mainitessasi Laatokan saarta, luulin kuulleen askelia takanamme ja silmäni kääntyi sinne. Warmaan se oli joku mustempi kohta tiessä, mikä silmissäni wilahti kuin ihmisen haahmo ja samassa katosi."

—"Saat olla huoletta, Simpsa, minun mustassa silkkiwiitassani sinua ei oma äitisikään woiisi tuntea päiwällä, vähemmin muut pimeässä."

—"Waan minulla on wielä oma lakkini, ja senkin tunnusmerkit saattawat olla kirjoissa."

—"Ja sade jo on liottanut läpi minun lakkini, niskani jo on wallan märkänä."

—"Minä lahjoitan omani sinulle", wastasi Simpsa, otti Olgan lakin ja painoi oman talonpoikaislakkinsa Olgan päähän.

—"Minua he eiwät kuitenkaan woi wangita", sopotti Olga. "Ja wiimeksi, isäni tuntisi minun kohta äänestä. Mutta waikka olet noin pian tuntemattomaksi puettu, pelkään kuitenkin, että saattaisiwat huomata walepukusi ja ottaa sinut kiinni juuri mennessäsi kapteni L:n luo, sillä koska Kulakow on lukenut sinulle lähetetyn kirjeeni, jossa kaptenista ja tästä illasta olin maininnut, niin he owat nyt waroillaan ja epäilewät jokaista. Ja kun sentähden pihassa emme saa silmänräpäkseksikään seisattua, minun täytyy neuwoa sinua tässä. Siis tultuasi pihaan käännyt ensimmäiseen oween wasemmalle ja eteisessä taas kohdastaan oikealle. Jos ken sinun näkee, saattaa luulla minun tulewan kotiin. Kun kerran olet kaptenin luona, silloin ei kukaan woi sinuun ryhtyä. Ainoasti, jos he sitä ennen tapaawat, woiwat julistaa sinut karkulaiseksi, jonka saattawat ensin panna linnaan ja sitte lähettää takaisin entiselle isännällesi, joka pieksäisi sinut kuoliaaksi. Nyt siis wiimeisen kerran täniltana hywästi!"

Simpsa syleili wielä kerran Olgaa, ja molemmat läksiwät sitten kiiruilla askeleilla ja kowemmin sykkiwin sydämmin rientämään määrättyä porttia kohti. Kaikki oli hiljaista. Rattaiden jyrinä linnan kiwikaduilla ja eräitä heikkoja ääniä kuului loitompaa. Sade kohisi waan wesisille kaduille. Olgan ja Simpsan askeleet tuskin kuuluiwat. Lyhtyjen walo alkoi tehdä selitettäväksi heidän haahmonsa. Olga oli jättäinnyt wähä jälemmäksi. Hänen ei tarwinnut enää muistuttaa Simpsaa, joka kääntyikin suorastaan porttiin, ja tuo julkisesti kuulutettu karkulas oli nähtävästi pelastettu. Hänen polwensa wapisiwat, astuessa jalkaansa portin sisäpuolelle. Olga seurasi jo pian hänen kantapäissään. Simpsa oli pian yhdellä hyppäyksellä pihan yli.

Olgan toinen jalka oli jo myös portin sisäpuolella ja toinen jo oli nousemassa perästä, kun kaksi kättä painui hänen silmiensä eteen. Hän koetteli huutaa, mutta rautakourat puristuiwat hänen suunsa eteen, tukehtunut huokaus oli ainoa, mikä hänen rinnastansa pääsi ja käwi Simpsan korwaan juuri hänen päästyä määrätylle owelle. Seuraawana tuokiona Olga jo oli wedetty portista ulommaksi kadulle loistawan lyhdyn alle.

—"Oikein, kaikki tunnusmerkit, sama mies", kajahti Iiwanan karkea ääni.

Olga koetti huutaa, hän koetti ryöstäidä irti, kaikki turhaan. Paksu huiwi kääriytyi hänen suunsa ympäri, molemmat kätensä wedettiin selän taa ja sidottiin nuorilla. Silloin taas kajahti hänen korwiinsa tuttawa ääni. Hänen isänsä seisoi aiwan hänen wieressään ja katsahtaen waan pikaisesti Olgaan huusi korkealla äänellensä:

—"Tämä on wiimeinen iltanne, jos laskette hänet irti. Linnaan ja rautoihin, tuossa on passitus."

Seuraawana tuokiona hewoinen oli paikalla, ja polisipalwelijat nostiwat wangitun keskeensä rattaille ja katosiwat pimeyteen.

Onneton kohtaus.

Simpsa oli seurannut Olgan neuwoa ja päässyt osoitettuun eteiseen. Mutta käännettyään katsomaan mihin Olga jäi ja häwisi hänen takaansa, hän unohti mihin oween hänen oli kääntyminen, jääden sitä muistuttelemaan. Hän tunsu harmiksensa unohtaneensa koko neuwokin. Hänen muistinsa ei enää sanonut oliko se oikealle wai wasemmalle, ja hän alkoi sentähden käsimmäällä kopeloida owia, mutta löysi niitä olewan kolme. Hän pelkäsi woiwansa mennä wäärin ja ehkä siten joutuwansa ansaan.

Iiwana taas, saatua luullun karkulaan lähetetyksi linnaan, oli hywillä mielin juosnut emäntä Kuikan luo, kallistanut siellä täyden lasin punssia suuhunsa ja sen perästä kiiruhtanut kotiinsa. Hän aikoi waimollensa kertoa tämän=iltaisen sukkeluutensa ja mitä syitä hänellä nyt oli saada korkeampi wirka, jonka suuri enonsa, howineuwos Kulakow oli luwannut hänelle hankkia.

Näissä ajatuksissa Iiwana oli hapuroinut pimeän pihan yli ja tullut huoneensa eteiseen. Hän ojensi kätensä tuttuun owen ripaan, mutta wapsahti silloin, wetäisten takaisin kätensä. Silkkinen naisen wiitta oli sattunut hänen käteensä. Walppaana polisimiehenä aikoi hän tehdä wähän tarkemman tutkimuksen, mutta sai hirweän paiskauksen korwallensa. Tätä hän ei kuitenkaan wielä säikähtänyt, waan tahtoi yhä innokkaammin saada selwän saaliistansa, puristaa tuntematonta olentoa kowemmin syliinsä. Mutta saalispa wastasi tutkimukseen wielä kowemmalla kädellä, että Iiwanalta pääsi kuuluwa huudahdus.

Silloin awautui owi, ja kuiwanmuotoinen nais=ihminen kynttilä kädessä tuli eteiseen.

—"Iiwana, sinäkö tässä, ja tuon wariksen keralla, sinä omassa eteisessämme? Herrainen aika! Ja sen saan nähdä sinusta?"

—"Se on roswo, waras, minä otan sen kiinni, Liisa, sinä saat auttaa, ja näetkö, Olgan wiitta, hän on sen warastanut."

—"Tämä on kuitenkin liian paljon, Iiwana!" huusi wihastunut Liisa. "Ja etkös sinä, sen naakka, näe että se on Iiwana, minun Iiwanani, lain ja oikeuden palvelija?"

Liisan muoto oli muuttunut, hän pudotti kynttilän jalkoihinsa, tarttui molemmin käsin Iiwanan poskipartaan, wanutti häntä kuin raiwoinen peto ja weti hänet sitte perässänsä huoneesen.

Silkkiwiittainen olento oli sillaikaa häwinnyt toisanne päin.

Mutta saatua miehensä huoneesen Liisan wiha oli sulanut. Hän ei ollut mikään pahaluontoinen waimo, tämä Iiwanan lähes neljänkymmenen ikäinen puoliso. Hän oli kyllä pikainen kuin tuli, mutta hän leppyi yhtä pikaisesti. Waan Iiwana oli toista luontoa, hänkin oli jyrkkä ja pikainen, mutta hänen wihansa alkoi siinä missä hänen waimonsa lopetti. Hän oli tuskin nähnyt waimonsa itkewän ja jo leppyneeksi, kun hän kiljasi:

—"Sen saat wielä muistaa, minä sanon, että nyt se on lopussa, ihan lopussa. Se mikä ei kelpaa, se ei ensinkään kelpaa."

Muori mies, jonka eriskummainen waatteus oli näin häirinnyt tuon muutoin rauhallisen pariskunnan sowun, oli wihdoin löytänyt oikean owen, pääsnyt kaptenin luo. Eräitä tuntia sen perästä hän oli pestainnut ja korpralina kaptenin komppaniassa.

V.

Wanki.

Wiipurilla oli siihen aikaan kolme merkillistä miestä, joista jokainen oli warsinaisia originaleja. Paitsi paronia ja sen Iiwanaa, sillä oli linnanwartija Iwonen. Hän oli aikoinaan ollut maaherran palvelijana, josta erinäinen onni sysäsi hänen linnanwartijaksi, wankein päälliköksi, mitä wirkaa hän jo oli toimittanut seitsemän vuotta. Hänen luonnollinen wilkkautensa oli wähitellen tehnyt hänet tuttavaksi jokaiselle herrasmiehelle kaupungissa ja pian koko Wiipurin läänissä. Kun ken matkalainen tuli Wiipuriin, hänen ei tarwinnut olla paria tuntia kaupungissa ennenkuin hän tapasi kadulla, torilla, linnan sillalla tahi waiwoinkin Motin konditoriassa herrasmiehen, jonka kanssa hänen täytyi seisattua puhelemaan, ja eräissä minuteissa häneltä sai tiedon koko kaupungin elämästä. Wiipurissa oli tuskin yhtään perettä, josta Iwosella ei ollut joku tarina tai seikka, joka oli tapahtunut eilen, tällä tai menneellä

wiikolla, viime kuukautena tahi edellisenä wuotena. Iwonen ei ollut sentähden mikään panettelija tahi joutawa tuulen lennättäjä, ei suinkaan, sitä hän ei ollut. Waan se, mitä hän puheli, oli kuitenkin aina jotakin uutta, mitä muut eiwät tienneet. Luonnollisella utaluudellaan hän sai joka asiasta tarinan, hauskan seikan, joka oli ihan alkuperäinen ja yleisesti tunnettu Iwosen hauskoina juttuina.

Mutta kaikista Iwosen jutuista ei ollut mitään haus Kempaa kuin ne, mitä hän tiesi puhella paronista ja sen Iiwanasta, ja niitä hän puheli kaikille, ketä hän waan puhutteli. Ja warmaa on, etteiwät paroni ja Iiwana olisi koskaan tulleet niin kuuluisiksi, jos ei Wiipurilla yhtäikaa olisi ollut Iwostansa. Iwonen oli kuin Wiipurin aamulehti tahi joku pilkkakirwes, ja kun ken kysyi mistä hän oli saanut uutisensa, hän wastasi aina: Punaiselta Lähteeltä, tahi: paronin suusta.

Samana iltana kuin Iiwana oli tunnetun wankimme lähettänyt linnaan, Iwonen oli tullut kotiin ajemmalla kuin tawallisesti. Mutta tänä iltana hän ei ollut niin iloinen kuin muulloin. Hänen waimonsa tuli hänelle owella vastaan ja pelästyi, sillä Iwonen ei näyttänyt olewan tawallisella tuulellansa, hän tuli äänettä eikä hyräillyt, kuten hänen tapansa oli tulla kawakkaan asuntoonsa.

— "Mikä sinulla on, Abram?" huusi waimo pian säikähtyneenä. "Wain oliko paroni taas?"

— "Paroni, Anniseni, on aina paroni, se on synty ajatella paronista mitään pahaa. Sentähden saatkin istua ikäsi tässä pimeässä linnassa."

— "Ja nimismiehen wirka, joka sinulle jo oli luwattu?"

— "Sen saa, voitko arwata ken?"

— "Herrainen aika! Jo kolmas kerta kun sinut pettävät. Ehkä antawat sen Iiwanalle?"

— "Sen sanot leikillä, mutta se saattaa kääntyä todeksi. Uskotko mitä paroni sanoi minulle tänään? Hän sanoi: Iwonen, se ei ole hywä, että linnanwartija niin paljon puhelee. Sen tulee olla äänetön kuin tuo linnan torni. Silloin minä wastasin: paroni, antakaa sitte minulle se awonainen wirka. Olisit kuullut mitä hän wastasi."

— "Hän sanoi sen luwatuksi toiselle?"

— "Ei juuri niin, waan woin arwata, että hän niin ajatteli. 'Sinä näyt siellä linnassa woiwan paremmin kuin minä', sanoi hän. 'Mutta suuri perheeni ja pieni palkkani?' sanoin minä. 'Se on toinen asia', sanoi hän, 'minä tunnen mieheni mihin ne kelpaawat ja annan yhdelle sata toiselle tuhat routaa.' 'Sitä minä en ymmärrä', sanoin minä. 'Kyllä', sanoi hän, 'sen saat oppia ymmärtämään linnassasi.' Minä kumarsin ja menin."

— "Siis se wirka on annettu Iiwanalle!" huudahti Anni, langeten miehelleen kaulaan.

Iwonen puristi häntä syliinsä ja sanoa: "tämä ei woi kestää kauan."

Silloin kuului kowa jyskytys owessa, ja Iwonen hyppäsi awaamaan. Kaksi polisimiestä talutti wälissään wankia, ja kaikki kolme tuliwat Iwosen eteen. Toinen miehistä antoi paperilipun Iwoselle. Tämä katsahti siihen ja sitte nuoreen wankiin, jota molemmat saattajat wielä piteliwät kynkistä. Iwosen muoto walkeni ja hänen silmiinsä kuwasi tawallinen iwanaurunsa, mutta hänen huulensa pysyi wakaisena.

— "Se on hywä", sanoi hän miehille, "saatte mennä. Minä korjaan wangin pimeimpään tyrmään, sanokaa se Iiwanalle."

Miehet meniwät.

— "Hahaha!" käwi Iwonen nauramaan. "Woin arwata, että tämä on taas paronin wiisaita laitoksia. Eräs palwelija karkaa Laatokan rannoilta, ja sen he luulewat saaneensa kiinni Wiipurissa. En kummastuisi, jos se olisi paronin oma palwelija, mikä sattui käwelemään Pietarin esikaupungissa."

Iwonen läheni wankia, päästi sen silmiltä huiwin ja irroitti sen kädet.

— "Mitä kummaa näen? Anni, Anni tule katsomaan", huusi hän waimolleen, joka oli ehtinyt paeta sisähuoneihin.

Iwosen waimo tuli, seisattui wangin eteen ja katseli kummastellen tuota outoa ilmestystä.

— "Mitä, pettävätkö silmäni?" huusi Anni hämmästyksissä.

— "Niin minä se olen, tunnetko minua ollenkaan?" sanoi Olga, wiskaten lakin päästänsä ja märän

wiitan päältänsä.

—"Olga! Herrainen aika!" huusi Anni, "miten tulet sellaisessa asussa ja näin myöhään?"

Molemmat naiset juoksiwat toisillensa vastaan ja syleiliwät. Iwosen huulilla leikitsi sanomaton iwa. Hän tuskin woi wastata naisten kysymyksille. Hän nauroi wiimein, että täytyi pidellä watsaansa.

—"Huomenna", sanoi hän itsekseen, "huomenna saawat maistaa oiwallista soppaa, jonka owat keittäneet."

—"Se on sitte ollut erheys", sanoi Anni, "ethän arwele pidättää Olgaä tänne?"

—"Minäkö? Kun paroni on lähettänyt minulle Kulakowin orjan, ja se täällä muuttuu mamseliksi, täällä minun linnassani, luuletteko minua niin tyhmäksi, että laskisin senlaisen saaliin käsistäni, ei, ei, teitä, neiti Olga, minä en woi jättää muuanne kuin——"

—"Muuanne kuin?" huudahti Olga. "Ettehän aio sulkea minua wankihuoneeseen?"

—"En juuri sinne, waan yöksi kumminkin meidän lapsikamariimme ja huomenna kansliaan, paronille."

—"Kansliaan ja paronille?" huusi Anni. "Olisitko hulluna!"

Olgan muoto waalistui.

—"Eihän se kumminkaan liene totta?" sanoi hän teeskellyllä naurulla. "Olisinhan woinut jo heidän wangitessaan päästä irti, mutta ajattelin, että pelastaahan minut teidän ystäwyittenne heti kuin olette minut nähneet."

—"Ettehän woi pahaksua, neiti Olga, jos wakuutan puhuwani pelkkää totta. Mitkään ihmisen woimat eiwät teitä pelasta wankeudesta ennenkuin huomenna, ja silloinkin se on paroni, joka woi laskea teidät wapauteen."

—"Jumalan tähden", huusi Olga, "minä en woi enkä tahdo häntä nähdä."

Iwonen nousi seisalleen, meni owea kohti, kiersi awaimen kahdesti ympäri ja pisti sen powelleen.

—"Nyt menkää, jos tahdotte", sanoi hän Olgalle nauraen.

—"Woi, woi", huusi Olga puoli nauraen, puoli itkien, ja heittäysi pian herwotonna Annin syliin.

VI.

Paroni.

Paroni käweli edes ja takaisin läikkywällä mosaikilattialla, wetäisten wäliin monjaan sawun sikarista, joka oli hänellä sormiensa wälissä. Wihdoin hän seisattui suuren peilin eteen ja katseli tyytywäisyydellä omaa kuwaansa.

—"Kumma se olisi, jos en sitä woittaisi", sanoi hän itsekseen.

Silloin awautui owi ja passari Grönros astui sisään. Paroni katsoi alati peiliin.

—"Howineuwos Renner", sanoi Grönros, samoin kuin hän parina wuotena oli joka aamu sanonut tullessaan herransa luo.

—"Pyydä hänen tulemaan sisään", oli paronin tawallinen wastaus.

—"Waan Grönros, illallinen asia?" jatkoi paroni kääntyen passariin päin.

—"Herra paroni!" wastasi Grönros.

—"Mitä se on? Grönros, sinä tohtisit?"

—"Tahtoa, paroni ei ole aina yhtä kuin täyttää."

—"Tahtoo sanoa, että sinä tahdot olla ihminen, mutta olet tarhapöllö."

—"Pöllöillä, herra paroni, on yöllä tarkka silmä, waan minä voisin todistaa, että——"

—"Todistaa, minulle todistaa, sisilisko! Wanhat akat ja kämnärit woiwat kuunnella todistuksia—se on kyllä, minä panen sen muistiin."

Passari waalistui, peräytyi ja katosi. Paroni astui pari askelta oween päin, ja hänen wastaansa tuli howineuwos Renner, kumartuen sywästi. Paroni ojensi hänelle kätensä ja weti hänen perästänsä sohwaan.

—"Olen kauan jo teitä odottanutkin, hywä Renner. Woin arwata, että kaikki on hywin."

—"Kaikki kuin woi olla, tahi pian kaikki, herra paroni."

—"Minä luotan siihen. Minä tunnen mieheni. Mitä te kerran tahdotte, se ei jää laimin."

—"Ei paroni, minun ansioni on mitätön. Se on kerran niin, ettei minulle onnistu muu kuin mitä te, paroni, minulta tahdotte. Luulisin, jos käskisitte minun noutamaan sydänyöllä teille taiwaalta kuun, minulle sekin onnistuisi."

Paroni ojentui suuremmaksi ja wetäsi tyytywäisyydellä pitkän sawun sikaristaan.

—"Arwaatteko mistä se tulee?" kysyi paroni hymyillen.

—"En woi muuta arwata kuin teidän käskyinne ihmeellisestä woimasta."

—"Ihminen saa kaikki, mitä tahtoo, mutta pelkurit, hywä Renner, ne kadottawat siksi, etteiwät rohkene tahtoa. Kun istun korttipöytään ja tahdon woittaa, silloin minä aina woitan. Mutta kaikki ei ole siinä. Jos en näkisi läpi jokaisen kortin, waisin kuitenkin tulla häpeälle. Mutta minä tahdon ne nähdä läpi ja näen, ja niin woin käyttää jokaista siten kuin ne paraaten minulle sopiwat. Kas siinä, hywä Renner, koko taitoni—silla wiimeksi, ihmiset, joita käytämme, eiwät ole muuta kuin kortteja—mutta asiaan, woin arwata, että kaupungissa on kaikki hywin."

—"Paremmiin kuin koskaan, herra paroni!"

—"Ja se tärkeä asia, jonka jätin teille eilen?"

—"Se meni kuin woidettu. Ne, jotka ensin enimmäen wastustiwat, eiwät awanneet suutansa, kun ilmoitin että se on paroni, joka tahtoo niin."

—"Sen arwasin. Ja Iiwana on kaikki täyttänyt?"

—"Ihmeellisesti; niin mahdottomalle kuin se näyttikään, ja onnistui arwaamattomasti."

—"Se on kumma, hywä Renner; kaikkeen se mies kelpaa. Ja sellaista ei ennen tunnettu."

—"Ihmiset täällä wihaawat häntä ja hänestä on yleinen puhe—en tiedä, paroni, suwaitsetteko sen kuulla?"

—"Tietysti, minä tunnen hänet—hän on suuri konna, mutta minä tarwitsen juuri sellaisen miehen. Mistä luulisitte ottawani toisen, jota niin moneen asiaan waisin käyttää? Minä olisin hupsu, jos hänet siksi hylkäisin. Mutta muistaessani, Kulakowin karannut orja tahi palwelija, sitä hän warmaan ei tawannut?"

—"Uskomattomalla tawalla, paroni! Hän otti sen kiinni kadulla, pilkkopimeässä. Woin olla warma, että jos käsky ei olisi ollut teidän, paroni, hän olisi saattanut yhtähywin ottaa Kulakowin itsensä—mutta minä en liukastele, sanoessani, että teidän käskyjänne täyttäissä ei woi erehtyä, paroni, waikkapa luontokappaletta käskisitte ettekä järjellistä ihmistä. Waan warmaan ette kuullut wielä ihmettä, mikä on tapahtunut Punaisella Lähteellä?"

—"Punaisella Lähteellä? Te puhutte leikkiä, hywä Renner; se mikä saattaa tapahtua Punaisella Lähteellä, ei woi olla ihmettä. Mutta puhukaa."

—"Outoa se kuitenkin on, paroni, että terwe ihminen saattaa häwitä, ettei itse hiis woi arwata miten ja mihin."

—"Ja se ihminen on?"

—"Iiwanan tytär."

—"Ei kuitenkaan se ihana Olga? Sanokaa, hywä Renner."

—"Juuri sama Olga, jota eilen illasta ei kukaan ihminen ole nähnyt."

—"Ja Iiwana sitte?"

—"Siitä on pari minutia, kun hän lähti luotani sitä ilmoittamasta. Minä olen lähettänyt kaikki polisit häntä etsimään, ja Iiwana itse jo on lennellyt monesti ympäri kaupungin. Käskettekö, paroni, rummuttamaan joka kadun kulmassa?"

Paroni ei wastannut. Hän nousi seisalleen ja astui eräitä askelia edestakaisin, puhaltaen pitkiä sawuja sikaristaan. Howineuwos Renner oli myös nousnut, waan oli äänettä. Hän wetäytyi wähitellen oween, kun paroni yhä maltti katsoa häneen päin. Renner näytti tahtowan kumartaa ja paeta. Paroni huomasi sen wihdoin ja sanoi huolettomasti:

—"Niin todella, ja mitä arwelette tehdä?"

—"Minä kysyisin sitä teiltä, paroni!"

—"No niin wähäpätöinen asia! Minä arwelen, että yhtä hywin tiedätte itse mitä siinä on tekemistä. Näenhän teitä kohta?"

Näin sanoen, paroni ojensi hänelle kätensä, Renner kumarsi sywästi, paeten takaperin oween.

Päästyä etuhuoneesen, Renner seisattui, painoi kätensä otsaansa ja sanoi itsekseen:

—"Minä aawistin oikein. Rautaa on taottawa silloin kuin se on kuumana. Ennen olin hänellä oikeana kätenä, kuten ihmiset sanowat, nyt woin tulla hänen molemmiksi käsiksensä. Woin kohta sanoa, että koko paroni ei ole muuta kuin minä."

Paroni meni sisimpään huoneesensa, heittäysi pehmeälle sohwalle, ja hänen kaswonsa näyttiwät waaleammille kuin äsken.

—"Merkkillistä", sanoi hän itsekseen. "Olen warmä, että hän on yhtäläinen kuin muutkin sellaiset. Hän on saattanut paeta jonkun roiston seurassa—waan kuitenkin tahdon epäillä—milt'en pelkää, jos Renner täyttää mitä arweli—ja jos hän sen täyttää—ja hän olisi wiaton—ei, ei, se on mahdoton—paljas teeskellys. Waan mitä sanon! Milt'en wapise, kun hänen silmänsä kohtaawat minun—hän woi tehdä minut hulluksi waan paljaalla huuliensa hymyllä, ja tuo houraawa wiehätys hänen silmissään..."

Astuttua wielä eräitä askelia, hän tempasi kelloa ja soitti. Grönros seiso i hänen edessään.

—"Hewoset ja waununi!" käski paroni.

Eräitä minuteja myöhemmin paroni istui waunuihinsa ja ajoi ulos.

VII.

Tutkinto.

Paroni oli käskenyt ajamaan Punaista Lähdetä kohti. Hän istui waunuissaan tawallista wakaisempana ja näytti lewottomasti katselewan ympärilleen.

—"Ei", sanoi hän wihdoin itselleen, "Renner ei ole se mies, Hän on nähnyt minun aikomukseni enkä tarwitse pelätä häneltä tuhuuksia. Näin hänen silmistään enemmän kuin hän tahtoi minulle sanoa. Hän tuntee, ett'ei Olgan asia ole minulle niin wähäpätöinen kuin sanoin. Hän ei olisi Renner, jos woi olla niin typerä, että luulisi minun huoletta woiwan nähdä julkista häwäistystä Olgalle. Siis woin luottaa Renneriin enkä siinä erehdy."

Tultua tähän päätökseen hän antoi ohjallisen kääntää takaisin. Hän ajeli wielä kerran kaupungin läpi ja seisatutti sitte kanslian portaan eteen.

Tultua kansliaan, hänen muotonsa oli wielä synkkä, kuten ainakin, jolloin mitä erinomaista oli tapahtunut. Sellaisena päiwänä ei kukaan tohtinut hänelle paljon puhella. Kaikki meni hiljaista menoansa, juuri kuin koko kansliassa ei olisi ollut muita kuin paroni, jonka ääni silloin tällöin kajahti huoneiden läpi ja pani jokaisen wapisemaan.

Niin se oli tänäänkin. Paroni awasi eteensä asetetun paperitukun, katsahti jokaiseen eri paperiin ja wiskasi sihteerinsä eteen. Wihdoin hän otti yhden, jota seisattui lukemaan.

—"Kurjuutta!" kiljasi hän, "Paroni W:n omaisuuden hoitaja—mitä he arwelewat? Missä he luulewat olewansa? Amerikassako, Ruotsissa wai Sweitsissä?"

—"Sanokaas muuta, paroni", wastasi Rosenlund, hänen wastassaan istuwa wirkamies. "Minä pääsin juuri sitä sanomasta."

—"Se on hämmentää sekaisin päiwä ja yö, se on kääntää nurin koko maailma, kun wangita paronin omaisuuden ylihoitaja, ja se on häwyttömyyttä tehdä se wastoin minun tahtoani. Mitä sanotte siitä?"

—"Minulla on ihan sama ajatus kuin teillä, paroni."

—"Ja sen he luulewat menestywän. He erehtywät. Mitä wuosisata on rakentanut, luulewatko tuhmalla päätöksellään woiwansa sen tuokiossa purkaa? Se on tehdä kuollut lainsäätö wahwemmaksi kuin oikean ihmisen järki, kuin käytännöllinen järki, joka, olkoon jos kymmenesti heidän lakiansa vastaan, kuitenkin hallitsee maailmaa."

—"Sen se warmaan tekee ja wielä kahta enemmän", sanoi Rosenlund.

—"Ja wiimeksi he owat siinä tehneet wäärin."

—"Peräti wäärin", wakuutti Rosenlund.

—"Minä aion siis paikalla kumota sellaisen päätöksen."

—"Siinä emme woi muuta tehdä, sillä tässä on siihen wahwa syy."

—"Mutta Rosenlund, jos se olisi wastoin seisowia lakejamme?"

—"Kyllä se niin on, paroni, ett'ei se lain mukaista olisi."

—"Tällä kertaa siis en tiedä onko siihen laisinkaan hywä ryhtyä."

—"Minusta, paroni, se näyttää epäilyksen alaiselta."

—"Jos ehkä toistaiseksi olisi parempi mennä esityksellä ylemmäksi?"

—"Minä ajattelen samaa, sillä, paroni, se mikä meille on parempi, ei woi olla meille pahempi."

—"Meillä ei siis ole tässä asiassa mitään eri ajatusta?" sanoi paroni, wiskaten paperin sihteerinsä eteen.

—"Teidän ajatuksenne, paroni, on tässä asiassa niin selkeä, ett'ei siinä kukaan saata toisin ajatella."

—"Ja herra Kulakowin orja, näen minä, on toinen, joka eilen illalla on tuotu linnaan", sanoi paroni ottaen toisen paperin.

—"Niin, todella, ja syystä, hän odottaa etuhuoneessa tuomiotansa."

—"Eihän liene wäärin ollut wangita niin wähillä syillä?" kysyi paroni.

—"Ken sitä woi wääräksi sanoa?" sanoi Rosenlund päättävästi.

—"Ja jokainen palwelus on tawallansa myös orjuus," sanoi paroni.

—"Wapaus se kaiketi ei woi olla, ja siksi minä olen tuntoni mukaan arwellut lähettää hänet tutkimatta wangin kyydillä isäntänsä käsiin," sanoi Rosenlund hywin wakaisesti.

—"Mutta tawan ja näön wuoksi täytyy ensin wähän tutkia", sanoi paroni, "sillä minua peloittaa, jos palwelija sattuisi olemaan wiaton, ja syy olla isännässä, Kulakowissa."

—"Tietysti, tietysti, hywin helposti se niinkin woi kääntyä, sillä tapahtuuhan usein, että palwelija on wiaton, ja wika on waan isännässä; sentähden wälttämättä ensin tutkia, waikka sen ei päätöstä tarvitse muuttaa."

—"No, koska se on teidänkin ajatuksenne," sanoi paroni, "siis"—

—"Tutkinto on wälttämätön, sillä ainakin syyt täytyy olla tunnetut ennen kuin hänet woi takasin lähettää," sanoi Rosenlund, tekeytyen hywin tärkeän muotoiseksi.

Paroni soitti ja wahtimestari tuli owesta.

—"Käski Iwosen tuota esiin illalla wangitut."

—"Waan, paroni, niitä on paljon, luulen puolikymmentä, ja niitä on eräs nuori mies niin raiwoisa ett'ei tahdo huoneessa pysyä."

—"No, antakaa hänen tulla ensiksi."

Wahtimestari meni.

—"Koska se on sellainen junkkari, niin ei wahingoittaisi näyttää wähän kowuutta", sanoi Rosenlund.

—"Todella", wastasi paroni, "arweletteko, että noudatamme Iiwanan?"

—"Wälttämättä, sillä näille ihmisille ei ole mitään parempaa kuria kuin Iiwana. Hänen paljas nimensä panee heidät wapisemaan, ja, paroni, se on teidän ansionne, että on löydetty sellainen mies."

—"Siis päätetty. Waroiksi noudatamme Iiwanan, waan sillaikaa woimme alkaa tutkinnon."

—"Niin minäkin ajattelen."

Owi awautui, ja Iwonen weti perässänsä paronin eteen ensimmäisen wankinsa.

Meidän täytyy palata wähän takaisin, katselemaan miten Olgan laita oli linnassa. Iwonen oli täyttänyt lupansa. Hän oli sulkenut Olgan yöksi pieneen lapsikamariin, missä hän sai rauhassa jäädä omain ajatustensa seuraan. Työläs on arwata mitä tämä haaweksiwa neiti yksinäisyydessään ja uudessa asunnossaan uneksi. Se näkyi waan aamulla, ett'ei hän ollut iloinen. Hänen silmänsä oliwat wähän punaisina, joka näytti hänen itkeneen. Mutta ei mitään pelkoa, jota illalla oli nähty. Olga näytti luottamuksella odottawan mitä oli tapahtuwa.

—"Onko se teidän totenne, ett'en järkiään pääse irti?" kysyi hän Iwoselta, terwehdittyä häntä ja Annia.

—"Hywä neiti Olga", wastasi Iwonen kohteliaasti. "Älkää pahastuko, jos illalla olin pikainen, ehkä kowakin; se ei ollut aikomukseni. Nyt kadun sitä ja olen walmis päästämään teitä wapaaksi. Minun tarwitsee waan ilmoittaa paronille erheys, joka on wiattomasti saattanut teidät linnaan. Olette siis heti wapaa, se on tehty kymmenessä minutissa, niin pääsette siitä julkisesta häwäistyksestä, joka seuraa sellaista ilmestystä kuin julkinen tutkinto kansliassa paronin edessä."

—"Sanokaa minulle, onko se jo tunnettu, että minä olen täällä wankina?"

—"Tietysti se on tunnettu, että howineuwos Kulakowin karannut palwelia Simpsa eilen illalla wangittiin ja tuotiin linnaan, ja että minulla on käsky hän tänä aamuna saattaa paronin eteen tutkittawaksi."

—"Ja tutkinto tapahtuu julkisesti?"

—"Niin julkisesti kuin se on paronin, lääninsihterin ja muiden wirkamiesten saapuwillä kansliassa."

—"Uskotteko minun eilen illallisessa puwussani woiwan tulla heti tunnetuksi?"

—"Se on tuskin epäiltävä, etenkin, jos paroni on niin onnellinen, että jo entuudesta teidät tuntee."

Olga punastui, waan sanoi järkiään wakuudella:

—"Nyt olen päättänyt. Hywä ystäwä, te saatte wiedä minut paronin eteen Simpsana, Kulakowin orjana, mutta sitä ennen, odottakaa, tahdon olla wähän yksinäni."

Olga pakeni yölliseen wankihuoneesensa. Kun hän wähän ajan takaa sieltä palasi, Iwonen ja hänen waimonsa kääntyiwät hämmästyksellä häntä katselemaan. Olga oli niin täydellisesti kauniin nuoren miehen muotoinen, että tarwittiin tuon hywän pariskunnan koko tuttauuus häntä tuntea Olgaksi. Runsas pimeä tukka oli taitawasti laitettu hajallaan walumaan kahden puolen olkapäille, musta silkkihuiwi oli kömpelösti kääritty kaulan ympäri, ja wyö oli huolettomasti wiskattu solmuun harmaan, kantapäihin ulottuwan sarkanutun päälle. Kukaan ei woinut, häntä nähdessä, sanoa muuta kuin että siinä oli joku karjalaisia talonpojan poikia.

—"Hahaha!" käwi Iwonen nauramaan: "Ja mitä arwelette nyt tehdä tuossa puwussanne?"

—"Arwelen näin tulla kansliaan ja siellä paronin edessä wastata puolestani."

—"Mutta jos tulette sitä katumaan?"

—"Minun päätökseni on luja."

—"Hyvä neiti Olga, minä ymmärrän aikomuksenne ja näen läpi ajatuksenne. Minäkään en olisi keksinyt niin oiwallista keinoa, sentähden kiitän jo edeltäpäin ilosta, jonka minulle valmistatte. Neiti Olga, uskokaa, se menestyy oiwallisesti, he eiwät ole sen wiisaampia, he eiwät näe etemmäksi nenä=warttansa kaikella wiisaudella millä ylpeilewät. Minä olen kohta walmis teitä seuraamaan."

Näin warustettuna, Olga astui siis Iwosen perästä paronin eteen. Jokainen kanslian herroja kääntyi uteliaasti katsomaan tuota raiwoisaksi sanottua nuorta wankia. Mutta kukaan ei ollut odottanut nähdä mitä näkiwät. Tuota ihanaa nuorukaista, jonka silmistä loisti teräwä äly ja awonainen katsanto, ei tahtonut kukaan uskoa pahantekijäksi.

Paronin silmät kohtasiwat myös wangin silmiä. Hän tuskin woi peittää wapsausta, minkä tämä katsaus waikutti. Oli kuin tulinen nuoli olisi säwähtänyt hänen olentonsa läpi. Hänen oli mahdoton selittää mitä nuo säihkywät silmät hänelle muistuttiwat, ja hän tarwitsi koota ajatuksiansa ennen kuin woi alkaa puheensa. Tämän wähän äänettömyyden ajalla Iwonen astui esiin, ojensi paronille lipun, missä oli wangitsemisen käsky. ja täytännön kertomus. Sitä pikaisesti silmäiltyä, paroni wihdoin kääntyen wankiin päin alkoi:

—"Sinä olet Simpsa?"

—"Olen."

—"Ja olit howineuwos Kulakowin orja?"

—"Olin."

—"Ja karkasit sieltä wiime elokuun lopulla?"

—"Minä läksin sieltä silloin."

—"Ja eilen illalla sinä otettiin kiinni tässä kaupungissa."

—"Kaikki on totta, minä otettiin kiinni tässä kaupungissa."

—"Niin nuori ja kuitenkin niin tottelematon lakia ja esimiehiä kohtaan. Etkö muistanut, että jokaisen on pysyttävä siinä sijassa, mihin Jumala ja esiwalta kenenkin on asettanut? Karulla siitä paeta on suuri rikos, joka rangaistaan kowasti. Sellainen häpäisee ihmisen, waan ei työ eikä palwelus, olkoot minkä nimellisiä hywänsä."

—"Teidän puheenne, paroni, on hywin kaunis niihin oloihin, mihin se sopii. Minua kohti sopii waan yksi niitä lain sääntöjä, mitä korkea hallitsijamme on wahwistanut. Se on pyhä ja kallis sääntö, ett'ei, tässä maassa, ett'ei Suomen rajain sisällä keltään saa otattaa wapautta eikä ketään käy wangitseminen ennenkuin laillinen oikeus on siitä päättänyt tahi ellei pahanteossa ole tawattu. Teidän welwollisuutenne, paroni, on walwoa tämän lain pyhyttä. Kuitenkin olen minä teidän käskystänne ihan wiatonna, wastoin kaikkea lakia aiwan tuntematonna tullut wangituksi keskellä maantietä ja niin kadottanut wapauteni. Ken teille takaa, että minä olen se, joksi minua luulette? Ja jos olisinkin se, ken teille woi wakuuttaa minun olewan niin rikollisen kuin teille on saatettu kertoa? Minä uskon teidän olewan wiehättäwää kuunnella jokaisen liwertäjän ystäwänne puheita ja myöntää heille kaikellaisia waatimuksia, waikka ne sotisiwat pyhimpiä lakia wastoin."

—"Kuuletteko sitä rohkeutta?" sanoi paroni, kääntyen sihteriinsä.

—"Hirweää häwyttömyyttä, wastoin Keisarin lakia", wastasi Rosenlund.

—"Woisi uskoa", jatkoi wanki, "että teille, paroni, on wiehättäwää lain nimessä osoittaa kowuutta sille, jota wihaatte, ja katsoa sormienne wälitse, kun kysymys on ystäwistänne."

—"Mitä kaikkia, mitä sinä tarkoitat?" huusi paroni pikastuneena.

—"Tarkoiton sanoa teille miten wäärin se on käyttää lakia kunnianhimonsa tyydyttämiseksi ja korkeaa wirkaansa petollisten liukastelijain mielen nousteeksi, sill'aikaa kuin tuhat rikosta jää rankaisematta ja tuhat wiatonta kärsii wääryyttä, mutta kauhistawaa on, kun sellainen wirkamies auttaa wääryyttä ja sortaa sitä, kellä on oikeus."

—"Kylläksi, kylläksi", huusi paroni, wiitaten kädellään Iwoselle.

—"Sulkekaa pimeimpään tyrmään", huusi Rosenlund.

—"Niin teille, paroni, se woi olla kylläksi! Onhan katkeraa kuulla totuutta sen, joka on tottunut kuulemaan waletta ja petosta liukastelewain ystävään huulilta. Mutta minulle ei ole vielä kylläksi", jatkoi wanki lujuuressa. "Teidän lakimme on seitsemän vuotta sitte antanut wapauden sadoille orjille, joita entiseen aikaan oli tänne tuotu Wenäjältä. Te paroni ja käskyläisenne olette tehneet kaikkea, pidättääksenne heitä tässä orjuudessa. Kowain isäntäin ystävänä, te olette lain nimissä lähettäneet jälleen jokaisen, ken on tiennyt ja tahtonut wapauttansa käyttää ja hankkia etuansa toisaalla. Uskokaa minua, se ei saa kestää kauemmin. Minä koetan ettekö joskus näissä 'orjissa' tule kunnioittamaan wapaita ihmisiä, joilla on oikeus määrätä työnsä ja toimensa. Minä koetan auttaako korkea wirkanne teitä kauemmin, puolustaissa laittomuutta ja rikosta, minä koetan löytävätkö wiekkaat ystävänne aina teissä turwaa pyhiä, wannotuita lakia vastaan."

—"Hirmuista, julkista häwäistystä!" huusi paroni.

—"Ja sitä wangilta, orjalta, Kulakowin orjalta!" huusi Rosenlund.

—"Kurjalliset olennot!" huusi wanki. "Totuus on teille häwäistys, kun se alentaa kuwitellun arwonne. Te tahdotte hallita silloin kuin teillä ei ole muuta tehtävää kuin noudattaa lakia. Te olette itse orjina pahoille himoillenne. Kauhistukaa sitä, jos mikään teitä kauhistuttaa, ja palatkaa tekemään oikeutta, joka on welwollisuutenne."

Tämä oli enemmän kuin paroni ja Rosenlund woiwat kärsiä. He hyppäsivät istuimiltaan, paroni tempasi pöydältä kellon ja alkoi soittaa hätäisesti. Kaikki käskyläiset juoksiwat esiin. Paronin muoto oli mustettunut. Hän huusi kowemmin kuin koskaan ennen oli huutanut.

—"Hän on hurja! Itse pahahenki ihmisen hahmossa, kapinan nostaja, antakaa hän Iiwanan käsiin!" huusi hän pian hengittämättä.

Malttamatta odottaa Iiwanaa, paroni aikoi tarttua wangin rintaan, syöstäksensä häntä ulos kansliasta. Hänen silmissään paloi hirweä wihan raiwo. Silloin yhtäkkiä wanki awasi wyönsä, wiskasi päältänsä sarkawiitan ja laski pitkät kiharansa walumaan hienolle kaulallensa. Hänen suuret hehkuwat silmänsä kohtasiwat paronin, ja hänen huulillaan leikitsi suloinen hymy, jossa wiaton nuoruuden ilo ja tilaisuuden tuottama hieno iwa oliwat sisällisesti yhdistettyinä.

Paroni oli kuin nuolella ammuttu. Rosenlundin silmät seisoiwat nurin päässä.

—"Olga!" oli ainoa sana, joka pääsi paronin huulilta.

Silloin tuli owesta huoneesen Iiwana. Hän seisattui tuokion, katsahti ympärilleen ja syöksi tytärtänsä kohti, puristi hänet syliinsä huutaen: "Olga, minun Olgani!"

VIII.

Grönros.

Ensimmäinen kowa onni, mikä oli kohdannut Olgan ja Simpsan rakkautta, oli ohitse. Simpsaa ei enää kukaan wainonnut eikä ajanut perästä. Molemmat nuoret saiwat sen perästä wapaasti pian joka päiwä kohdata toisiansa. He käweliwät yhtenä kaupungilla ja saiwat monet illat istua yhtenä Olgan vanhempain luona, eikä kukaan näyttänyt sitä heiltä kieltävän. Iiwana ja hänen waimonsa näyttiwät olewan iloiset tästä ystäwydestä. Kaupunkilaiset, joille Iwonen oli wangin seikan jutellut monilla mitä hauskimilla lisäyksillä, seurasiwat huwituksella nuorten ystäwyttä. Heistä puheltiin joka talossa, ja kun he nähtiin yhdessä käwelewän, heitä ihaili jokainen. Moni matkustaja, tultua kaupunkiin, asetti tiensä Punaiselle Lähteelle, toiwoen saada nähdä ihanaa neiti Olgaa ja hänen sulhaistansa, joista juoksupuhe jo oli ehtinyt lewitä seudun ympäri.

Muutamana iltana tuli Iiwanan kotiin paronin passari Grönros toiwottamaan onnea nuorille kihlatuille, jotka silloinkin istuiwat wierekkäin Iiwanan salissa. Hän terwehti Iiwanaa ja hänen waimoansa sanoen: "Toiwotan sydämmestäni teille onnea. Kaupungissa on tuskin ketään joka ei ottaisi osaa teidän iloonne ja onneenne. Sellainen lapsi ja sellainen wäwy, ne owat lahjoja, joita ei ole suotu monelle kuolewaiselle."

—"Olisin kyllä toiwonut Olgalle suurempiarwoisen miehen", sanoi Iiwana, "mutta minä rakastan tytärtäni liian paljon, ruwetakseni häntä pakottamaan miehelle wastoin omaa tahtoansa."

—"Ja siinä teette oikein, hyvä Iiwana. Sillä nuoret eiwät woi ajatella mitä etuja rikkaus ja korkea arwo antawat meille maailmassa. He luulewat eläwänsä paljaalla rakkaudella, eiwätkä tunne vielä miten huwaksi paljas rakkaus on syödä leipänä, niin pian kuin sitä on tarwis jakaa isolle perheelle."

—"Niin se on", sanoi Iiwana, "tunnenhan sen omasta itsestäni. Mihin olisin tullut, ellei paroni olisi antanut minulle tällaista wirkaa? Minä elin köyhyydessä ja waimoni sai tehdä yöt päiwät työtä, pitäessämme koulussa Olgaa, jossa on ollut kaikki toiwomme."

—"Ja toiwonne ei ole teitä pettänyt. Paroni pitää teitä suuressa arwossa, Iiwana. Mutta hänellä on paljon, joita hän pitää arwossa, eikä sentähden jaa jokaiselle wirkoja. Teille on waan ollut onneksi, että paroni tuntee niin hywin tyttärenne, neiti Olgan."

—"Paroniko tuntee Olgan?" sanoi Iiwana hämmästyen. "Minun tieteni hän ei ole nähnyt Olgaa ennen tuota onnetonta kohtausta kansliassa."

—"Te erhetytte. Paroni tunsii tyttärenne ennen kuin saitte nykyisen wirkanne. Hän tunsii sen jalon neiden ja sanoi minulle: synti on antaa olla köyhyydessä sellaisen isän, jolla on niin jalo tytär. Korottaisin hänen waikka mihin wirkaan, jos tietäisin hänen woivan mitä toimittaa."

—"Sanoiko hän sen?"

—"Warmasti hän niin sanoi, ja minä se olin, joka silloin tein teille awun."

—"Te, Grönros."

—"Juuri minä. Minä tunsin teidän arwonne. Minä tunnen ihmiset päältä päin, enkä koskaan erehdy. Minä sanoin paronille, ett'ei Iiwanan kaltaista miestä ole toista Wiipurissa, tuskin koko läänissä. Hän kelpaa jokaiseen toimeen ja täyttää käskynne paremmin kuin kenkään Suomessa. Muuta ei tarwinnut sanoa, ja silloin saitte nykyisen wirkanne. Ja miten owat sanani toteutuneet? Nytkin, parastaikaa, paroni on kokonaan teidän wallassanne."

—"Minun wallassani?"

—"Niin, teidän ja tyttärenne."

—"Minun tyttäreni?"

—"Se on puhtainta totuutta, niin pahasti kuin se on minun sitä teille ilmoittaa. Hän sanoi minulle eilen: 'En tiedä mitä tekisin jos jotenkin saisin tuon Iiwanan ja tyttärensä pysytetyiksi luokseni. Miksi et sinä Grönros woinut olla Simpsan sijassa? Olisin tehnyt sinut waikka miksi wirkamieheksi,' paroni sanoi sen?"

—"Ja paroni sanoi sen?"

—"Syntihän on minun sitä kertoa. Waan neiti Olga on kerran walinnut, eihän se nyt enää mitään waikuta. Luulten paroni nyt osottaa kaiken hywytyensä neiti Olgan tulewaa miestä kohti; ja silloin tekään ette ole unhotettu. Ja arwaatteko miten se kunnian mies on muuttunut tuossa orjain jutussa? Hän tekee kaikki mitä woi, saada wapaiksi ne ihmiset, jotka epätiedossa owat vielä pysyneet orjina. Hän on päättänyt lähettää nuoren alaupserin pestaamaan sotamiehiksi nuoria miehiä, jotka tahtowat erota isännistään. Tämän toimen hän warmaan antaa neiti Olgan walitulle. Arwaattehan, minkä kunnian paroni sillä osoittaa teille ja tulewalle wäwyllenne."

—"Kaikki, mitä puhutte, hyvä Grönros, on minusta niin outoa, että tuskin woin sitä uskoa. Waan minulla ei ole mitään syytä luulla teidän walehtelewan. Paroni on minua kohtaan ollut liian hyvä, lähettääkseen teitä tuomaan minulle walheita."

—"Walheen jäljet owat lyhyet, kuten tunnente. Kohta saatte omilla silmillänne nähdä kaikki. Paroni sai eilen Kulakowilta kirjeen, jossa hän pyytää kaiken mokomin paronia lähettämään takaisin palwelijaansa, jolla ei ollut lupaa mennä sotawäkeen eikä tulla wiettelemään tytärtänne. En tiennyt kumpi näistä enemmän suututti paronia, mutta se waan warmaa on, ett'en koskaan ole nähnyt häntä niin suutuksissa kuin sanotun kirjeen luettuansa. Hän repäisi sen palaisiksi ja käski minun heittäämään palaset tuliseen uuniin, ja sen minä tein uskollisesti, sillä tiesinhän minä, ettei Kulakow woinut millään panna toimeen uhkauksiansa, joita hän kirjeessään ilmoitti, niinkuin sellaistaikin, että hän muka estäisi Simpsan ja Olgan naimisen."

—"Teidän ystäwytyenne luen kunniakseni ja arwelen sitä nauttia niin kauan kuin minua suwaitsette. Minä olen kyllä paljas halpa palwelija, mutta ehkä minullekin vielä lempeämpi päiwä koittaa!"

—"Me olemme kaikki palwelijoita, suurimmasta pienimpään. Te olette vielä nuori, kukaan ei woi

sanoa mihin seisatutte. Lukekaa minun perheeni ystäviksenne."

Näillä sanoilla molemmat erosiivat, ja Grönros'in silmissä loisti tyytyväisyys, kun hän nöyrällä kumarruksella kätteli Iiwanan waimoa ja tytärtä. Mutta hänen huulillensa kuvausi iwallinen nauru, ojentaessaan kättänsä Simpsalle ja sanoessaan: "toiwotan onnea ja menestystä aikomuksessanne."

IX.

Salakari.

Grönros oli puhunut totta. Paroni oli kokonaan muuttunut. Hän oli alkanut koettaa orjina palwelewia ihmisiä tuolla Laatokan rantaseuduissa saada tuntemaan heidän wapauttansa, joka Suomen lain mukaan tuli jokaiselle maan asukkaalle. Saatua tiedon neiti Olgan ja Simpsan keskuudesta, hän näytti osoittawan suosiota myös Simpsaa kohti. Hän sai päällikön kautta vaikutetuksi, että Simpsan toimeksi annettiin palkata nuoria miehiä entisten orjain seasta sotamiehiksi Suomen äsken asetettuihin jääkäripataljoniin, näyttääkseen sekä entisille orjille että niiden isännille, ett'ei orjuutta enää maassa ollut. Hänen suosionsa ei seisattunut siihen. Hän tuli eräänä aamuna äkki arwaamatta Iiwanan kotiin, kätteli siellä jokaista ja toiwotti sydämmellisesti onnea nuorille kihlatuille.—"Mikä onnellinen ihminen sinä olet Iiwana!" sanoi hän. "Soisin olla sellainen isä kuin sinä, waan minulle ei ole suotu lapsia. Tulewa nuori wäwynne on pataljonan sukkelimpia miehiä, hän saattaa wielä tulla upseriksi. Waan näettekö mitenkä jo wähällä olin tulla petetyksi? Minä olen ihan wiaton siihen, mikä on tapahtunut, waan minun sijassani on waikea tuntea asioita muuten kuin toisen silmän ja suun kautta. Ihmiset owat petollisia. Maksaisin kultaa, jos saisin ympärilleni sellaisia miehiä kuin sinä, Iiwana, ja eräät muut, jotka perin pohjin tunnen."

—"Te osoitatte minulle liian kunnian, paroni! Minä olen mitätön ihminen; teidän walistunut tahtonne se yksin woi minua johonkin käyttää."

—"Ei niin, hywä Iiwana! Se on wäärin niin halwentaa itseänsä. Te olette sowelias jokaiseen toimeen, ja minä arwelen sen teille näyttää, ja jos tulewa wäwynne kerran tahtoo jättää sota=aseet ja kääntyä rauhallisiin toimiin, olen warma, ett'ei teillä ole syytä hänestäkään häwetä. Wai kuinka arwelette, nuori mies?"

—"Minäkö?" wastasi Simpsa kumartuen. "Minä en ole ansainnut wielä mitään."

—"Te olette ansainneet paljon, enemmän kuin kullalla woi ostaa, silloin kuin olette ansainneet sellaisen towerin. Uskokaa, suurin ansio maailmassa auttaa wähän. Parailla lahjoilla saatte olla ikänne patalakkina, jos ei teillä ole apua naisista. Woitte kantaa ikänne kiwäriä, woitte hakata kuolijaksi puolen maailmaa, pääsemättä paikaltanne, waan yksi ainoa ihana olento, paljon wähemminkin kuin teidän, woi teidät sysätä suorastaan korpralista kenraliksi."

Paroni wiskasi salaisen silmäyksen Olgaan päin, mutta tämä ei sitä enää nähnyt, sillä hän pakeni juuri silloin toiseen huoneeseen. Paronin puhe silloin seisattui, ja annettua eräitä neuvoja Iiwanalle ja erittäin Simpsalle, hän kätteli molempia ja meni.

Perheen jäätyä jälleen yksinään Simpsan kanssa, Iiwana lausui:

—"En tiedä mikä onni on tullut talooni, siitä ajasta kuin tulin paronin palvelukseen. Kaikki menee paremmin kuin woin aawistaa. Pari wuotta sitten olin wanha palvelija, sen perästä olen yhä nousnut, enkä tiedä enää millaisena miehenä saatan kuolla. Nimismiehen wirka on minulla jo kuin kädessä, ja se ei seisatu warmaan wielä siihen, jos paroni pysyy täällä. Mitä sanotte sellaisesta miehestä?"

—"Minä pelkään häntä kuin kuolemaa, uskokaa, isä, minä wapisen joka kerta kuin hänet näen", sanoi Olga huoaten.

—"Sinä olet hywin lapsellinen, Olga. Sellaista miestä ei ole toista Suomessa."

—"Woitte sanoa minua yhtä lapselliseksi kuin Olga", sanoi Simpsa; "Minäkin pelkään häntä—"

—"Sinäkin" sanoi Iiwana. "Luulen teidän molempain näkewän kummituksia keskellä päiwää. Hän ei

ole koskaan ollut minulle suosiollisempi kuin nyt."

— "Sen pahemmin häntä pelkään", sanoi Olga.

— "Kuulkaa, lapset, se onneton tapaus woi kääntyä meille suurimmaksi onneksi. Sentähden minä en koskaan epäile täyttäessäni hänen käskyjensä, olkoot ne waikka kuin hurjia, ne kääntywät kuitenkin meille wihdoin onneksi. Käskeköön hän minua tuleen, minä olen walmis. Mutta olkaa, minulle tuli hywä ajatus päähäni. Tänään olen niin iloinen, että woin tehdä kaikkea, luulen tämän olewan oikean onnenpäiwän. Koko maailma näyttää olewan minulle tarjona. Woisin antaa teidät wihkiä tänä=iltana ja nähdä teidät onnellisina."

— "Tänä iltana?" huusiwat Olga ja Simpsa yhtäikaa.

— "Niin, ihan tänä iltana, sillä ehkä jo huomenna sinun, Simpsa, täytyy matkata pois. Siis, lapset, parasta on tänä iltana."

— "Minä en toiwota mitään parempaa", sanoi Simpsa puristaen Olga syliinsä.

— "Se on totinen tosi, ett'en häissänne koskaan woi olla iloisempänä kuin tänä iltana. Kutsumme waan papin ja monjaita ystäwiämme."

Molemmat nuoret syleiliwät Iiwanaa ja sitte toisiansa. Waan Olga huokasi sywästi, ja hänen silmiinsä tuli kyyneliä.

— "Waan sinä et ole oikein iloinen, Olga", sanoi Simpsa, häntä suudellen. "Onhan kaikki mennyt paremmin kuin osasimme toiwota. Tänä iltana olemme yhdistetyt, emmekä tarwitse nyt mitään pelätä."

— "Sen kaiken näen minäkin, waan en tiedä mikä se on, joka minua pian wapisuttaa. Minusta tuntuu kuin joku hirweä onnettomuus olisi tulossa", sanoi Olga huokaillen.

— "Ja minä en näe yhtään syytä pelkoon", sanoi Simpsa. "Katso, aurinko paistaa heleästi, sen walossa ei menesty mitkään kawaluuden juonet. Kun ilta pimenee, silloin meitä ei woi mikään ihmiswoima enää eroittaa. Ja uskotko, Olga, kun onni kerran on suotuisa, niin se wie yhä eteenpäin kuin hywä purjetuuli laiwa."

— "Mutta laiwa saattaa tarttua salaiselle karille ja niihin musertua."

— "Sen se saattaa tehdä, waan silloin kuin matka on tuntematon. Jos sen sijaan jo olemme lähellä satamaa, ja waaralliset karit owat meiltä kaikki jo ohitse."

Iiwana oli sill'aikaa warustainut menemään ulos. Silloin awautui owi, ja eräs polisipalwelija, Iiwanan wirkakumppani, astui huoneesen. Tällainen tapaus oli aiwan tawallinen, mutta kummallista, nyt wapsahti jokainen, yksin Iiwanakin, joka ei saanut sanaa suustansa, tulijan lyhyesti terwehtäissä.

Polisi katsahti ympärilleen silmillä, joissa kylmä wirallinen tärkeys näytti tahtowan tulla jokaisen huomioon. Sitte hän wetäsi poweltaan suuren wirallisen kirjeen, suljetun wirkasinetillä, jossa näkyi keisarillinen waakuna ja sen yli risti.

Iiwanan muoto kirkastui yht'äkkiä. "Se on waltuuskirja uuteen wirkaani", sanoi hän ja tunsi rintansa lämpenewän. Hän tempasi polisin ojentaman kirjeen, awasi sen ja luki seuraawat sanat:

— "Pyhän Synodin ja Korkean Konssistorin käskystä: Oikeauskoisten Simpsan ja Olgan wälillä aiottu awoliitto on kielletty ja tällä ratkaistu, koska mainitut henkilöt owat näytetyt olewan keskenään sukulaiset."

— "Sukulaiset!" parkasi Olga surkealla äänellä.

— "Sukulaiset! mahdotonta!" kiljasi Simpsa. "Siinä on erheys, joka on helposti näytetty toteen."

Olga, jolla kyneleet jo oliwat silmissä, alkoi wähän lewottua.

— "Waan jos olette yhtenä seisneet jossakin lapsen kummina?" muistutti Iiwana. "Sellainen tekee kreikanuskoiset sukulaisiksi ja estää heidän wälillään naimisen."

Olga muisti wasta nyt, että kerran ollessaan Kulakowin luona hän ensi päiwinä, ja tuskin wielä sitä ennen nähtyä nuorta orjapalwelijaa, joka oli annettu hänelle passariksi, oli tämän, hänen nyt rakkaan Simpsansa, kanssa seisonut kummina talonpojan lapselle, minkä Wenäjän pappi kastoï Kulakowin howissa. Hän muisti nyt, ett'ei sellaista estettä woitu millään poistaa, että hän sen kautta oli ikuisesti eroitettu Simpsasta. Hän tunsi päässänsä menewän ympäri, hän puristausi wielä Simpsaan kiinni, mutta yht'äkkiä hänen kätensä herwahtiwat, ja hän putosi maahan ennenkuin Simpsa ehti häntä

käsillään tueta.

Simpsakin tunsi wasta nyt koko onnettomuutensa suuruuden, hänen joka jäsenensä wapisi, ja hänellä oli tuskin womia nostaa pyörtynyttä Olgaa lattialta ja asettaa hänet sohwalle, jossa oliwat istuneet. Maailma mustettui hänen silmissään, hän ei nähnyt enää muuta kuin tuon wieressään pyörtyneen neiden. Hänen silmänsä oliwat seisattuneet Olgan waalenneesen muotoon, hänen kyöneleensä tippuiwat siihen palawina, ja hän puristi wielä wiimeisen kerran syliinsä raskaasti henkiwän Olgan, joka awasi nyt jälleen epätoiwosta pian sammuneet silmänsä. Heidän katseensa paloiwat wielä kerran yhteen, ja Simpsa painoi silloin hänen waaleille huulillensa palawan suutelun—oliko se heidän wiimeinen—?

Iiwana ja hänen waimonsa kiiruhtiwat tyttärensä luo.

—"Lapset", sanoi Iiwana pian kyöneleet silmissä. "Synti on kuitenkin synti! Jumala on sen niin tahtonut!"

Simpsa oli puristanut Olgan syliinsä. Olgan herwahtaneet kädet oliwat kiertyneet Simpsan kaulan ympäri. Nyt heidän täytyi erota. Simpsa ryöstäysi yht'äkkiä irti ja juoksi oween. Olga parkasi, sydäntä särkewällä kuolewalla äänellä ja lankei herwotonna äitinsä syliin.

X.

Tärkeä sanoma.

Wuosi oli kulunut wiime tapauksesta. Pitkän talwen perästä oli päästy taas kesään. Rattaat jyrisiwät kiwikaduilla, laiwat purjehtiwat edestakaisin Wiipurin lahdella. Waterloon wiimeinen sota wuonna 1815 oli tuottanut yleisen rauhan ympäri Europan. Suuri Napoleon istui yksinäisessä Helenan saassa. Kaikkialla liikkuiwat ihmiset nyt moniwuotisen sotaisen ajan perästä rauhan toimissa.

Paroni käweli kiiruilla askelilla edestakaisin salinsa läikkywää lattiaa. Silloin awautui owi, ja Grönros astui paronin eteen, kumartuen sywästi. Hänen muotonsa loisti ilosta, ja paroni arwasi hänellä olewan jotakin uutta ja tärkeää, joka näytti pyöriwän hänen kielellään.

—"No, sinä olet hänet warmaan tawannut?" sanoi paroni, wiskautuen sohwaan.

—"Olen tawannut heidät kaikki."

—"Ja hän oli tyytywäinen, wai kuinka?"

—"Hän tuli niin iloiseksi, ett'ei woinut wastata. Hän olisi luwannut minulle kaikki. Mutta, paroni, saatte pian omilla silmillänne nähdä hänen ilonsa. Hän oli jo tänä päiwänä walmis lähtemään uuteen toimeensa."

—"Ja sanoithan, ett'ei wirka ollut wielä awonaisna?"

—"Minä sanoin sen. Waan se ei tehnyt mitään muutosta. Kaikki meni kuin oli aiottu. Sain kohdastaan hänen sekä waimonsa suostumuksen. He tahtoiwat jo tänään tulla näkemään huoneet, jotka te, paroni, olette luwanneet minulle asunnoksi, niin pian kuin häät owat ohitse ja joudumme muuttamaan."

—"Ja Olga sitte?"

—"Hän oli wielä heikko tautinsa perästä, josta tuskin oli wielä oikein parantunut. Hän oli kyllä wastoin, mutta kun näytin kirjeenne ja saiwat kuulla, ett'ei kysymys ollut enää paronin passarista, waan wirkamiehestä——"

—"No no, sillä ei ole niin kiirua, waan se on yhtä kaikki. Pää=asia on, että hän suostuu. Minä arwelen sinulle enemmän kuin aaweksit. Sinä saat asunnon tässä rakennuksessa, nimittäin pari huonetta alakerrassa, voit olla kuitenkin wirassa maalla, waikka arwelen käyttää sinua täällä kaupungissa. Waimoni matkustaa tänä kesänä ulkomaalle ja jää sinne aina tulewaan kesään. Ja arwaatko mitä olen aikonut?"

Grönros hölmistyi, punastui ja katsoi epäilewin silmin paroniin.

—"Minä arwelen", jatkoi paroni hymyillen, "antaa talouteni Olgan hoidettawaksi. En tunne ketään, jolle sen uskoisin paremmin kuin hänelle. Hän on hywin kaswatettu, sinun uusi Wirkasi korottaa hänet siwistyneihin seuroihin, minun tuttawani tulewat hänen tuttawiksi, hän ajelee kaupungissa milloin haluaa, minun hewoseni ja waununi owat hänelle aina altisna. Ja sinullekin Olgan tähden on jokainen seura awoinna. Woitko arwata mikä etu se on? Se on toista kuin istua maalla jonkun papin tahi puoliherran kansa ja kuunnella heidän wiisaita puheitansa puista heinistä. Ymmärrätkös nyt sen?"

—"Se on kaikki hywä, mutta, paroni, minua peloittaa, jos Olga"—

—"Siihenkö ei suostuisi? Turha kaikki, Grönros! Hän suostuu kyllä, mutta miksi olet sellainen patalacki, Grönros parka? Miksi annat heille aikaa arweluihin? Tekisit jyrkän päätöksen!"

—"Ja jos sen jo olisin tehnyt!"

—"Kuin?"

—"Olga on jo minun, tahi pian kuin minun. Häät tapahtuwat kohta, tulewassa kuussa. Kaikki menee hiljaisuudessa, ja jos annatte luwan, paroni, minä tuon hänet ensi wiikolla katsomaan huoneita—mutta se on wielä salaisuus."

—"Wieläkö salaisuus?"

—"Niin, paroni, se on kummallinen asia tuo rakkaus. En woi sentähden lukea wiaksi, ett'ei hän wielä ole ehtinyt tarkoin unhottaa—minulla ei ollut rohkeutta siitä puhella hänelle—kaikki on tehty ja päätetty isän ja äitin kanssa—wasta seissoessani alttarin edessä arwelen ensi kerran katsoa häntä silmiin."

—"Ja sen luulet niin onnistuwan?"

—"Minä sen uskon, paroni! Hän on Simpsasta erotettua tullut kuin lapseksi. Hän ei puhele kellekään, hän antaa wanhempansa johdattaa itseään kaikkeen. Hän kuuntelee äänettä ja nähtävästi liikutuksetta jokaista puhetta. Ylpeys, jota niin pelkäsinkin, on hänestä kokonaan häwinnyt. Hän on nöyrä jokaista kohtaan. Hänen silmissään ei näy enää sitä surua ja tuskittlemista, jotka niissä näkyiwät ensin. Ne owat niin hempeät ja sulawat, että minun on mahdoton niihin katsoa. Sentähden olen sen säästänyt wihkiäisiksi. Mutta, paroni, minulla oli muutakin—wähäinen rukous"—

Grönros ei ehtinyt jatkaa puhettansa, kun owi awautui, ja tuntematon mies sota=asussa tuli saliin ja astui paronin eteen. Hän weti poweltansa kirjeen, warustetun höyhenellä ja ojensi sen paronille.

Paroni musersi pikaisesti sinetin, katsahti kirjeeseen ja punastui nähtävästi.

—"Mitä?" huusi hän ja hänen muotonsa kirkastui yht'äkkiä. "Hänen Majestetinsa itse, pikemmin kuin woin aaweksia! Grönros, kutsu tänne pikaisesti howineuwos Renner."

Grönros ja tullut upseri wetäytyiwät pois. Paroni seisattui tyytywäisyydellä katselemaan peilissä kuwaansa, joka näytti iloisemmalle kuin ennen.

—"Kuitenkin ihme", sanoi hän itsekseen. "En tiedä enää mikä ei minulle onnistuisi. Huhu Hänen Majestetinsa tulosta oli antanut minulle salaisen toiwon—nyt se toteutuu. Olin päättänyt saada waltaani tuon ylpeän naisen, joka osoitti minulle waan ylenkatsetta—ja nyt, ennen kuin woin uskoa, saan hänet saman katon alle asuntooni, saan tawata häntä joka hetki. En tiedä mikä salainen nauha on sitonut elämäni häneen. Hänen innokas puheensa se oli, joka herätti minun ryhtymään noiden eräiden orjain asiaan, ja nyt sama asia tuottanut minulle Hänen Majestetinsa erinäisen suosion. Onko se liiaksi, jos nyt toiwon että, kun Hänen Majestetinsa on kerran kanssani saman katon alla, minä saan täytetyksi suurimmankin—pian unelman—tulla tämän maan ensimmäiseksi— tarkka ihmistuntoni, luottamus itseeni ja wiimeksi—hän, tuo wiehättävä olento—Olga..."

XI.

Hääpäiwä.

Oli elokuun neljäskolmatta päiwä, kirkas ja lämmin. Iiwanan talossa oli jo aamusta warhain kaikki puuhassa, sillä se oli määrätty Olgan ja Grönros'in hääpäiwäksi. Wihkiminen oli päätetty tapahtumaan iltapuolella kirkossa, ja muutamia talon tuttawia perheitä oli kutsuttu ensin kokoontumaan Iiwanan

kotiin. Morsiusneidot olivat pyydetty sinne jo aamupäivällä, koska Iiwana ja hänen waimonsa eiwät millään saaneet Olгаа järjestämään morsiuspukuansa sellaiseksi kuin se oli aiottu. Iltaa sitä ennen oli Iiwana sanonut tyttärelensä, ett'ei mitkään konstit enää auttaneet, kaikki oli purkamattomasti jo määrätty, että hänen sulhasensa, keisarillinen komisarius ja läänin arkkiwarius herra Grönros oli kutsuttu heille päivälliselle ja että kohta sen perästä mentäisiin kirkkoon, jossa hänen ylhäisyytensä paroni oli luvannut läsnäolollaan kunnioittaa heidän wihkimistä. Olga oli kuunnellut isänsä puhetta äänettä, ja nostamatta kertaakaan silmiänsä isäänsä päin. Hän oli hywin waalea ja olisi näyttänyt pian wälinpitämättömältä, jos muutamat raskaat huokaukset eiwät olisi ilmaisseet hänen sisällistä tilaansa.

Grönros taas, hänkös nyt oli onnellinen! Hän ei tänä yönä ollut silmäänsä ummistanut, hän ajatteli waan yhä sitä onnellista hetkeä, jolloin ihana Olga oli tulewa hänen omaksensa. Hän ei ollut vielä rohjennut katsoa Olgan silmiin, mutta päivällispöydässä hän oli päättänyt sen tehdä, tulkoon peräksi mikä hywänsä. Saattaahan siinä tarjoutua hänelle joku sowelias silmänräpäys, ett'ei kukaan huomaa hänen rohkeuttansa ja silloin—Mutta tuon paronin wiekkaat aikeet— wiimeksi hän kuitenkin saa pitkän nenän. Olisinko minä hullu suostumaan hänen neuwoihinsa! Minä olen tawannut Kulakowin, hän on luvannut minulle huoneet, ja huomisiltana arwelen istua waimoni kanssa waunuissa—ja silloin paronin kaikki aikomukset owat tuulessa.

Kello oli kymmenen aamulla, kun Grönros uusissa mustissa waatteissa— että häihin täytyi saada frakki, sen hän tiesi wälttämättömäksi—tuli Iiwanan taloon. Hän oli yöllä tullut siihen warmaan päätökseen, että Olga, hänen tullessaan, oli ottawa häntä vastaan owella,—sillä, ajatteli hän, mahdoton enää on hänen peräytyä. Hän tarttui pian wapisewalla kädellä tähän oween, jonka takana odotti häntä hänen maallinen onnensa. Mutta owi ei awautunut heti, koska hän sattui ripaa kiertämään wäärin päin, wihdoin se kuitenkin awautui, ja hänellä oli wastassa nainen—waan siinä hän ei vielä tohtinut katsoa sen silmiin. Se ei woinut olla muu kuin Olga, ja sentähden hän lewitti kätensä ja aikoi puristaa sen syliinsä.

—"Ikuisesti rakastettu!" sanoi hän hiljaan.

—"No, no, Grönros, mitä sinä arwelet?" kajahti Iiwanan ääni, "kowin sokeahan olet, kun et tunne enää waimoani."

Grönros nosti silmänsä naiseen, ja kohtasi wanhan äitin silmät, joka naurusuin antoi hänen itseään syleillä. Hänen kätensä herwahtiwat alas, waan nyt oli kaikki hänen rohkeutensa mennyt. Hän ei tiennyt enää miten hänen oli kohtaaminen Olгаа.

Waan Iiwana ei antanut hänelle pitkää miettimisen aikaa. Hän meni hänen wiereensä puhelemaan tulewista talouden asioista.

—"Sehän nyt oiwallista oli, että paroni päätti pysyttää sinut täällä kaupungissa. Maalla wirka ja kaupungissa toinen ja sitte wapaa asunto itse paronin asunnon ja huoneiden alakerrassa. Kun onni kerran käy ihmistä sysäämään ylös, niin se tekee sen loppuun asti, wai miten sinä arwelet siitä, wäwy?"

—"Minä arwelen, että—että se on se, jota minäkin arwelen."

—"Meille wanhemmille se on hywin onnellista", jatkoi Iiwana, "että sillä tawoin saamme hywän tyttäremme pitää niin lähellä ja vielä sitä iloisempi, kun tiedämme paronin häntä niin suosiwan; onhan se niin sinullekin, hywä wäwy?"

—"Niin, minä olen arwellut aina, että mikä kerran on niin, se silloin on ihan warmasti olewa aiwan niin."

—"Totta puhuen", jatkoi Iiwana, "Olga on ollut hywin wähän taipuisa tähän naimiseen, enkä minä ole tahtonut häntä siihen wäkisin pakoittaa, mutta kun paroni ja sinä olette sitä niin lujasti tahtoneet, niin hänen oma onnensa käskee häntä siihen wälttämättömästi; eikö se ole sinunkin mielestäsi oikein?"

—"Minun mielestäni se, mikä kerran on oikein, se ei silloin woi olla wäärin."

—"Sitä minä olenkin sinusta aina luullut, sillä joka on palwellut sellaista herraa kuin paroni—"

—"Niin, hywä iwana, se sitä on palwellut."

—"Mutta tahdothan nähdä tyttäreni ennen kuin morsiusneidet tulewat ja ottawat hänet huostaansa —?"

—"Minä tahdon, hywä Iiwana, aina sitä, jota tahdon, ja jota te tahdotte."

—"No, kas sitä woi sanoa kelpo wäwyksi. Minä ja waimoni olemme olleet täydelleen warmat, että tyttäremme tulee hywin onnelliseksi. Nyt saat hänet nähdä vielä aamupuwussa, waan sulhaiselle ja

hääpäiwän aamuna ei siitä liene mitään waaraa."

Niin sanottuaan, Iiwana nousi, koputti hiljaa owea, joka wei Olgan kamariin. Grönros seisoi wawisten hänen selkensä takana. Waikka huoneesta ei kuulunut mitään wastausta, Iiwana awasi kuitenkin owen, ja molemmat pujahtiwat sisään. Grönros seisattui wielä lähemmäksi Iiwanan selän taa eikä tohtinut kääntää päätänsä mihinkään päin.

—"Mutta mitä kummaa tämä on?" huusi Iiwana hämmästyksissään. "Huone on tyhjä ja wuode on liikuttamaton. Herrainen aika! Kuinkas minä tämän ymmärrän? En ole koko yönä, koko aamuna kuullut hiiskausta, ja kuitenkin hän on poissa! Olisiko hän täyttänyt eilisen uhkauksensa?"

—"Mitä te sanotte, appi, uhkauksensako?" kysyi Grönros nyt, tultuaan yht'äkkiä rohkeaksi.

—"Niin, hän uhkasi eilen, kun puhelimme häistä, mennä mereen, mutta me pidimme sen paljaana leikkinä."

—"Siinä, ystäwäni, näette, mitä se on tunkea ihmislapsen päähän sellaista rojua kuin tiedot ja sellaiset. Arwaahan sen, ett'eiwät ne ketään jätä rauhaan, ennenkun owat wieneet sinne, mistä ne owat tulleet."

Iiwana ja hänen waimonsa tuliwat hirmuiseen tuskaan. Onneton sulhanen arweli jotakin sanoa; mutta ei löytänyt sopiwiä sanoja, ja jäi awoissa suin seisomaan.

—"Hän on saattanut mennä jonkun morsiusneidon luo", sanoi wihdoin äiti.

Juostiin pian naapureihin, joissa morsiusneidot jo oliwat laittelemassa waatteuksiaan. Kaikki hämmästyiwät. Olgaa ei ollut nähnyt kukaan eilisestä illasta. Mistään ei saatu pienintäkään wihä mihin morsian oli häwinnyt. Kyseltiin polisit ja palowartijat, waan kukaan ei ollut nähnyt sellaista naisihmistä. Käweltiin etsien merenrannatkin joka haaralla. Kaikki turhaan. Iiwana ja hänen waimonsa palasiwat kumpikin eri haaralta tyhjänä kotiinsa. Grönros oli yleisen hälinän ajalla myös paennut.

Kun wihdoin kaikki toiwo jo oli kadotettu, ja wanhemmat istuiwat tuskitellen ja wuoroin syyttäen toinen toistansa, awautui owi, ja sisään tuli eräs poika, kädessä naisen huiwi.

—"Tämä oli Papulan sillalla, minä jätän sen tänne", sanoi poika.

—"Hywä Jumala!" huusi äiti säikähtyneenä, "se oli Olgan huiwi, hän on hukuttanut itsensä!"

Molemmat wanhemmat syöksiwät ulos ja lähtiwät pian juoksussa jaloin rientämään Papulan sillalle.

He oliwat tuskin ehtineet pihan yli ja portista ulos, kun joku ajoi heille vastaan, ja he wäistyiwät syrjään, päästäksensä ajajan ohitse. Silloin kajahti heille iloinen ääni: "isä, äiti!" Silmänräpäys wielä ja Olga syleili wanhempiansa, jotka kyneleet silmissä puristiwat häntä syliinsä. Iloissaan he eiwät huomanneet miestä, joka myös oli hypännyt rattailta alas ja seisoi heidän wieressään.

—"Waan missä sinä olet ollut, Olga?" kysyi Iiwana.

—"Sen wastaa teille Simpsa. Kas, te ette häntä tahdo nähdäkään?"

Tultua huoneesen, Simpsa selitti heille kaikki. Hän oli ollut Pietarissa, etsien päästäksensä Keisarin jalkojen juuressa rukoilemaan armoa. Mutta Keisari lähti juuri silloin pitkälle matkallensa Arkangeliin. Simpsa arweli mennä sinne, waan matkan pituus peloitti häntä, ja muutenkin hänen waransa eiwät olisi kannattaneet sitä tehdä muuten kuin jalkasin. Silloin hän tapasi Newalla laiwan, jossa juuri joukko Pietarilaisia oli lähdössä Walamoon. Arwellen siinä parhaiten päästä takaisin Suomeen ja ehkä sieltä pikemmin Keisarille vastaan, hän hankki itselleen sijan samaan laiwaan. Tultua Walamoon, siellä jo oli ääretön kansanpaljous kokountunut odottamaan Keisaria, joka Arkangelista oli lähettänyt sanan tulostansa sinne. Seuraawana päiwänä nähtiin mantereesta useita weneitä lähestywän saarta kohti. "Se on Keisari, se on hänen Majestetinsa", huudettiin rannalla. Simpsa tunkeusi ensimmäiseen riwiin niin lähellä laituri=siltaa kuin waan woi päästä. Kun keisarillinen wene munkkein soutamana wihdoin oli laskenut rantaan ja luostarin igumen pappeinensa meni ruhtinasta ottamaan vastaan, tarjoten kultalautasella suolaa ja leipää,—silloin oli Simpsa joukon wälistä syösnyt Keisarin eteen, langennut polwillensa ja pitänyt kädessään ylhäällä paperia hänen Majestetiansa kohti. Munkit ja Keisarin loistawa seurue oli koettanut työntää syrjään tuota rohkeaa nuorukaista, mutta hänen Majestetinsa oli jo hänet huomannut—hän otti Simpsan kädestä paperin ja antoi sen ajutantillensa, ruhtinas Wolkonskille. Eräs silmänräpäys sen perästä hänen Majestetinsa oli kääntynyt Simpsaan päin ja sanonut—kuulkaa mitä sanoi:

—"Ensimmäinen anomus, joka minulle on tässä maassa annettu", sanoi hän "ei saa olla turhaan. Se on minulle sitä iloisempi kun woin nyt tehdä kaksi ihmistä onnellisiksi. Kiiruhda ja wie minun

onnentoiwotukseni armaallesi"—"ja kas tässä Hänen Majestetinsa lupakirja minun ja Olgan naimiseen", sanoi Simpsa lewittäen Keisarin antaman kirjeen.

Samana iltana vihittiin Simpsa ja Olga, ja Iiwanan pienessä salissa tanssittiin puoleen yöhön asti.

Eräs kuukaus sen perästä oli wiheriäisillä köynnöksillä ja ihanimmilla kukkasilla warustettu kunniaportti Punaisella Lähteellä maantien yli. Aurinko paistoi kirkkaasti, ja Salakkalahden wesi läikkyi tyynenä kuin peili. Keisari Aleksander oli matkustanut ympäri Suomen. Nyt hän oli tullut Wiipuriin. Läikkyvät waunut kuusi hewoista edessä ajoi kaupungista. Tultua Punaiselle Lähteelle, jossa kunniaportin kukkaiset loistivat, hewoset seisattuiwat juoksussaan, suuri joukko juhlapuwussa seisoi kahden puolen maantietä portilla, waan ensimmäisenä seisoi nuori pariskunta. Simpsa wiskasi ylös lakkinsa, ja silloin koko joukko hurrasi ja huusi: eläköön Keisari! Keisari terwehti, hänen silmänsä kohtasiwat Olgan ilosta loistawat silmät, ja lempeä hymy lewisi hänen Majestetinsa huulille. Mutta Keisarin lempeä katse oli sywästi painunut Olgan mieleen ja pysyi siellä hänen ikänsä.—Hän jutteli siitä monesti lapsillensa ja wielä lapsiensa lapsille ja sanoi heille: "lapset, sen lempeän katseen minä näen teidän jokaisen silmistä."

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK JUTELMIA LÄHELTÄ JA KAUKAA I: ETELÄN JA
POHJOISEN TYTÄR; PUNAINEN LÄHDE ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the

terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90

days of receipt of the work.

- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.